

A TU

főiskolai magazin

Főszerkesztő: Konboly Edit

1991/3²

A TÚ a JGYTF ifjúságának lapja

Szerkesztőség: Szeberényi Gyula Tamás, Nyulasi Zsolt, Gévai Imre, Tóth Tamás, Dobos Andrea.

A szövegszerkesztést Lakos Angéla és Patyi Attila (Papa) végezte.

Felelős kiadó: JGYTF Koordinációs Bizottság.

Megjelenik (a lehetőségek szerint) havonta kétszer.

A lapot Havasi Gábor grafikai és Szathmáry István festőművész és grafikus munkái ékesítik. Készült a Főiskola nyomdájában 600 példányban.

A címlapterv Felföldi Barnabás és Pogonyi Zoltán munkája.

Lapzárta: 1991. március 10.

Utassy József

Zúg március

En szemfedőlapot lerántom:
kelj föl és járj, Petőfi Sándor!

Zúg március, záporos fény ver,
suhog a zászlós tűz a vérben.

Hüvelyét veszti, brong a kardlap:
úgy kelj föl, mint forradalmad!

Szedd össze csontjaid, barátom:
lopnak a bőség kosarából,

a jognak asztalánál lopnak,
népek nevében! S te halott vagy?!

Holnap a szellem napvilágát
roppantják ránk a hétszer gyávák.

Talpra, Petőfi! Sírodat rázom:
szólj még egyszer a Szabadságról!

Hasonlóan Nyugat-Európához

Mint múlt számunkban jeleztük, az Egyetem Természettudományi karán egy arra kijelölt ad hoc bizottság megtárgyalta a tanári minősítés témakörét, azt a kari tanács elé terjesztették, s megállapodás született. Erről a még kicsit szokatlan jelenségről kérdeztük dr. Szabó Gábor adjunktust, a bizottság elnökét, s végül bekapcsolódott beszélgetésünkbe dr. Németh József bizottsági tag is, a bizottság egyik tagja.

– Egyáltalán kinek jutott az eszébe ez a meglepően haladó gondolat, hogyan és ki által fogalmazódott meg ez a terv?

Sz. G. – Erről már beszéltünk régebben a kollégákkal. Sőt néhány fiatalabb munkatársammal kitaláltuk, hogy csinálunk magunk – magunknak egyet. És ezzel párhuzamosan megcsinálták a fizikus hallgatók azt a bizonyos felmérést, ami abban a formában súlyos hiba volt.

– A publikálásra gondol?

Sz. G. – Igen. Az sem lenne etikus, ha a hallgatók indexét minden félévben publikálnák. Az már más kérdés, ha átlagokat, tendenciákat akarunk nyilvánosságra hozni.

– Hogy került mindez a Kari Tanács elé?

Sz. G. – Az, hogy egy ilyen típusú mérési rendszernek léteznie kell, nem volt kétséges. Azonkívül egy hallgatói indítvány érkezett be, amely még nem volt kellően kidolgozva. De mindenesetre ez a kezdeményezés eredményezte azt, hogy a Kari Tanács kiküldött egy ad hoc bizottságot, amely már oktatókat is magáénak mondhatott. Olyan oktatókat, akik rendelkeztek külföldi tapasztalatokkal.

– S aztán mi történt?

Sz. G. – Aztán ez a bizottság összeült, s nagyon intenzív munkával sikerült kialakítani egy közös álláspontot. Ez a szabályzat nagyon hasonlít az Amerikában használatos rendszerhez, a különbség annyi, hogy ennek van egy további funkciója. Tudniillik Amerikában, ha egy előadó úgy tartja az előadásait, hogy az nem tetszik a diákoknak, akkor arra az előadásra nem járnak el, s így az megszűnik. Itt ellen nincs appelátá.

– S mit mond ez a szabályzat ilyen esetben?

Sz. G. – Nálunk ez nem lehetséges még, mivel sincsenek párhuzamos előadások, kurzusok. Kivéve a special kollégiumoknál van csak. Ez a véleményezési rendszer abban különbözik az amerikaiétól, hogy működik egy automatizmus.

– Mit jelent ez?

Sz. G. – Ez pontosan azt jelenti, hogy van egy definíciónk pl. az elmarasztalásra, vagyis ha 3 egy-

mást követő félévben elmarasztalják akkor az illető oktatót le kell venni erről a tárgyról. Ez nem az oktató emberi tulajdonságainak bírálata, csupán arról van szó, hogy az oktatót, mint oktatót marasztalják el. Előfordulhat pl. az, hogy nem jó előadó az alapkollégiumoknál, viszont nagyszerű a speciálkollégiumokban.

– Ez nagy felelősséget ró a kitöltő hallgatókra is, hiszen ha jól értelmezem, a dolognak személyi konzekvenciái is lehetnek.

Sz. G. – Igen. És nagyon vigyáztunk arra, hogy ne kerüljenek be olyan kérdések, amelyekben a hallgatók nem kompetensek. Az a nyers kérdés – hogy szakmai hozzáértés – így nem került bele.

– Ezt pedig – némely oktatónál – még egy hallgató is meg tudja ítélni, sajnos.

Sz. G. – Bekerült viszont egy olyan kérdés, hogy – „előadás közben nem követ-e el zavaró szakmai hibát?” –. Ezt már meg tudja ítélni egy hallgató.

– Visszaélésekre nem adhat alkalmat?

Sz. G. – Ezt is próbáljuk kivédeni. A rendszer komolysága miatt megkívánja, hogy a hallgatók 66%-nak ki kell tölteni. Hangsúlyozni kell, hogy ez nem játék. Ez a hallgatóknak saját érdekük. Másrészt érdeke a vezetőknek, az oktatóknak. Hiszen ilyen módon nagyon fontos információt kap minden vezető a saját beosztottjairól.

– A tanszékvezetőkéről nem készülhet ilyen?

Sz. G. – De természetesen. Senki sem lehet kivétel. Ez egy másik nagyon fontos szabály.

– Tehát egzisztenciális konzekvenciái is lehetnek?

Sz. G. – Ezt mi nem tudjuk behatárolni. Önmagában sincsenek ilyen következményei. De természetesen egy tanszékvezető mondhatja, hogy az én tanszékemen az átlag ötös, te barátom négyes vagy, a legrosszabb a tanszéken, nem vagyok megelégedve a munkáddal.

N. J. – Egy dolgot hadd tegyek hozzá. Ha én, mint illető oktató egy kérdésre mondjuk 3-ast kapok, akkor engem az már izgat. S keresem a lehetőséget a hallgatókkal, hogy azt megbeszéljük, hogy kijavíthassam. Az oktató, aki csak egy kicsit is ad munkájára, messze nem várja meg az elmarasztalást.

– Mi képezi az anyagi háttérét?

Sz. G. – Sajnos ebből a szempontból a rendszer nem eléggé hatékony, ugyanis most csak egy kérdés ívra van pénz.

– Mi döntött a kérdések között?

Sz. G. – Egy korábbi verzió szerint lett volna 5–6 kritérium kérdés – amelyekkel az elmarasztalás definiáltatik, s lett volna még 15 egyéb kérdés – amitől az oktató maga választja ki, hogy mi az a speciális kérdés, amit az ő kérdőívére tegyenek rá.

N. J. – Amit én Amerikában ismerek, az egy 300 kérdéses szisztéma, amiből 5 kötelező és a másik 295-ből te választasz ki még 20-at. És ott azt fél-évente megcsinálják. Minden félévben másik kérdés csoportoksl.

Sz. G. – Ennek nálunk is be kell épülni, automatikussá kell válnia. Ha eljön a tél, leesik a hó és véleményezzük az oktatókat. Ez így legyen rendjén.

– Akkor ebben a félévben már elkezdődik?

N. J. – Most márciusban a Kari Tanács még az egésznek a forgatókönyvét át kell hogy nézze, vagyis hogy hogyan fog lefolyni a dolog technikailag.

Meggyőződésem, hogy nem lesz olyan ostoba ember, aki megvárja, hogy elmarasztalják egyszer, kétszer, s még harmadszor is. A tanszékvezetők és az oktatók között olyan jó viszony most is van, hogy már kettő után legkésőbb leülnek beszélgetni.

K.E.

Még mindig az Universitasról

Interjú dr. Sávai Jánossal, a Hittudományi Főiskola prefektusával

– Miben tudná meghatározni a Teológia szerepét az Universitason belül?

– A mi feladatunk, küldetésünk több irányultságú lehet. Kezdeném azzal, hogy az Universitas létrejötte remélhetőleg egy folyamat eredménye lett és nem egy látszategyesülésre kerül sor. Ehhez viszont szükséges egy egységes oktatási rendszer létrehozása, megteremtése. Jelenleg már elkezdődött bizonyos együttműködés a leendő „testvérek” között, elsősorban a Főiskolára és az Egyetemre gondolok itt. Rendszeresen tartanak előadást oktatóink a JATE-n, illetve a Főiskoláról néhányan párhuzamosan végzik a két intézményben a tanulmányaikat. Ezek az első lépések. A mi fő tevékenységünk továbbra is a papnevelés marad, de minden tekintetben alkalmasnak tartom Főiskolánkat arra, hogy az átjárhatóság illetve az Egység megvalósulása után egy teljesen új – keresztény – szemléletet nyújtsunk az érdeklődők számára bizonyos stúdiumoknál (filozófia, pedagógia, neveléstörténet).

– Az Universitas lényegét, funkcióját miként képzeled?

– Ennek a remélhetőleg minél hamarabb létrejövő Egyetemnek kell lennie a térség szellemi bázisának. Itt gondolok a szomszédos magyar lakta területekre is! A Város és az egyetem már most alkalmas volna adottságainál fogva e szerep betöltésére, de még hiányzik a közös koncepció. Hadd hivatkozzak itt a mi kultúrmissziós tevékenységünkre, amit évtizedek óta folytatunk. Örömmel mondhatom, hogy e szellemi értékcsere és együttműködési igény már most érezteti hatását a térségben. Példaként említhetem a horvátok aktivizálódását. Nagy reményekkel nézhetünk a későbbiekben történő együttműködésünk elé! Egyébként a külföldi kultúrintézményekkel való optimális viszonyhoz elsősorban személyes és jó emberi kapcsolatok szükségesek.

– Mik lennének a soron következő konkrét lépések a cél érdekében?

– Gondolom viszonylag szűk körben ismert tény, hogy Klebelsbergnek és Glattfleinek létezik kidolgozott koncepciója a térségben létrehozandó szellemi bázisra, amely ötvözné az európai, a latin és a katolikus kultúrát. Egy igazi Centrum jöhetne létre. De jelenleg több tekintetben nem adottak a feltételek. Nem érzem tisztázottnak a Város és az Egyetem viszonyát illetve az Egyház és a Város kapcsolatát. Félreértés ne essék, nem a partneri jószándék hiányával van bajom; hanem a még mindig élő régi beidegződésekkel.

Egészen konkrét dologot két esetben említhetek: Az 1992/93-as tanévtől beindul a Tanárképző és a Hittudományi Főiskola közös találománya, az 1+1 szak. Ez azt jelenti, hogy mindkét intézmény egy-egy fő stúdiót „ad”. A másik fontos dolog; nagyon rövid időn belül szeretnénk bővíteni teológia-képzési kapacitásukat – az óriási igény erre kötelez minket. Jelenleg az ötéves képzésben 260 levelezős hallgatónk vesz részt.

– Végezetül: Ön szerint mikorra érnek meg a feltételek? Mikor indul az Universitas?

Véleményem szerint még négy-öt év szükséges. Érzésem szerint akkorra alakulnak ki azok az anyagi, finanszírozási kritériumok, amelyek elengedhetetlenül szükségesek az induláshoz.

Tóth Tamás

A kontraszelekció vége (?)

Február 28-án a főiskola Dísztermében élénk érdeklődés mellett vitafórumot tartottak a készülő közoktatási törvényről. Az előadó a törvénytervezetet kidolgozó szakértői munkacsoport vezetője, Gázsó Ferenc volt, aki felvázolta koncepciójuk alapvonalait, majd válaszolt a kérdésekre. A közoktatási törvény a felsőoktatási és a szakképzési törvénnyel együtt várhatóan ősszel kerül a parlament elé.

***

Bevezető szavaiban Gázsó Ferenc hangsúlyozta, hogy az ország gazdasági és társadalmi változásai teszik szükségessé a közoktatási rendszer egészének mélyreható reformját. Egy átgondolt és rendezett átalakulás jogi kereteinek meghatározása a feladat, melynek központjában az állam szerepének újraszabályozása és az iskola autonómiájának növelése áll.

A tulajdonviszonyokban az állami monopolhelyet meg fog szűnni, de a tervezet szerint az állami támogatás *szektorsemleges* lenne, vagyis megilletné az egyházi és magániskolákat is.

Gázsó Ferenc elképzelésében a tartalmi munka szabályozását két módon végezné az állam. Bemeneti szabályozásként meghatározná a törzsanyagot a *nemzeti alaptantervben*, kimeneti szabályozásként pedig *standard értékelési és vizsgarendszer* lépne életbe. Első vizsgájukat 12 éves kor körül tennék a tanulók, miáltal meghosszabbodna az alapképességek fejlesztésére fordított idő. A második vizsga a tankötelezettség határán, 16 év körül lenne és az alpműveltségre kérdezne rá. Ez lehetőséget nyújtana arra, hogy az eddigi koncentrikus tananyagfelépítést lineáris váltsa fel, másrészt a pályaválasztási kényszer is eltolódna két évvel. A tervezet a szakképzésben való részvételt sikeres alpműveltségi vizsgához kötné. A harmadik megéréttetés az érettségi lenne, amit az európai követelményekhez kell illeszteni.

Az iskolai autonómia a következőképpen növekedne: az iskola határozná meg önmaga számára a pedagógiai programot, a tantárgystruktúrát, a törzsanyagot kiegészítő pluszprogramokat, az időelosztást. Tulajdonképpen a *helyi igények szerint* *daptálná* az alaptervet.

Az *iskolarendszerünkön* változtatni kell, mondtotta Gázsó Ferenc, de koncepciója nem akar kötelező iskolatípusokat előírni, pusztán lehetőséget

biztosítani a mai helyzetből való elmozdulásra, ami két irányban történhet: bizonyos középiskolák, felvállalva két követelményszakaszt, hat osztályossá válnának, egyes általános iskolák pedig felfelé terjeszkedve tízosztályossá alakulnának.

Új elem az iskola irányításában a *társadalmi részvétel*. Az iskola használóinak olyan jogokkal kell bírniuk, hogy ne csorbítsák az iskola önállóságát. Előreláthatólag hosszú vitákat fog szülni az önkormányzat és az iskola kapcsolatrendszerének kialakítása.

Szólt még Gázsó Ferenc a szakmai irányítás megváltoztatásáról, a szabad iskolaválasztás lehetőségéről, az igazgatók megválasztásának módjáról, majd meghallgatta a hozzászólásokat, véleményeket és válaszolt a kérdésekre.

Ennek során többek közt megvallotta, hogy semmi garancia nincs arra, hogy a törvény majdan nem a *pártok újabb ideológiai ütköztetéséhez* szolgál ürügyül, hacsak az nem, hogy a törvény-előkészítésnek már ebben a korai stádiumában is kikérték a pártok és frakciók véleményét.

Egy kérdésre adott válaszában mondta el azt is, hogy a *kontraszelekció megszűnéséhez* vezet majd, hogy az iskolák, amennyiben a szabad választás következtében nem akarnak elnéptelenedni, rákényszerülnek arra, hogy minél magasabb szinten feleljenek meg a velük szemben támasztott követelményeknek, amit pedig csak erős, jól képzett tanári karral lehet teljesíteni. Az iskolák létérdeke lesz, hogy csak jól felkészült fiatal tanárokat vegyenek fel.

A *törvénytervezet teljes szövege megtalálható a Köznevelés 1991/6. és 7. számában.*

G.I.

Beszélgetés Gyulay Endre megyéspüspökkel

Köztudott, hogy a Főiskolát is érinti a katolikus egyház „államosított” ingatlanjainak visszaigénylése. Az ún. Hámán-épületben jelenleg az idegennyelvi-, történelem-, földrajz, rajz, pedagógia, ének és a nemzetiségi tanszékek találhatók; valamint az épület egy másik traktusában a 2. sz. gyakorló iskola. Valamikor az egész ház a szegedi szegény iskolanővérek tulajdonában volt.

– Püspök úr, egymásnak el-
leatmondó vélemények jelentek meg a helyi sajtóban, arról, hogy mikor indul meg a katolikus szellemű nevelőtevékenység Szegeden. Ön mikorra tenné ezt az időpontot?

– A történet legelején kezdeném, talán nem mindenki számára ismertek az események. (Az iskolanővéreken kívül még egy rend tartott fenn iskolát, a piaristák. Az ő épületük azonban városi tulajdonban volt. Ebben az ingatlanban most a JATE TTK Dékánsága és tanszékek vannak.) A Szentháromság utcai épület oktatási-nevelési funkciókat töltött be. Óvodától egészen a tanítóképzőig terjed a skála, tehát minden lépcsőfok megtalálható volt itt. Mi minden volt tulajdonunkra benyújtottuk igényünket, de ez még nem jelenti azt, hogy automatikusan és főleg azonnal újra a mieink lennének ezek az ingatlanok. Ami

a volt iskolánkat jelenti: a Főiskola tragikus helyzetbe kerülne, ha most vagy a közeljövőben költözködni kellene onnan. Felmerültek különböző megoldási lehetőségek, de a költözködésekben adódó kaotikus állapotok miatt egyik sem tekinthető reálisnak. Úgy néz ki, hogy a Campus-terv – a volt orosz laktanya területén nyerne elhelyezést a Szegedi Universitas – meghíúsul, mondván túl messze van a városközponttól, sokmilliós beruházást igényelne, etc. (Ez igen érdekes információ – A Tű következő számában mindenképpen utánajárok a dolognak!) Ez tehát tovább bonyolítja az amúgy is kusza képet.

– A Városban van egy frissen választott Önkormányzat. Ők nem tudnak valamiféle segítséget nyújtani?

– Az Önkormányzat sajnos nem nyúl komolyan a dolgokhoz. Nincs koncepciójuk; elképzeléseik vannak, de ez kevés egy ilyen horderejű témához. Egy konkrét szerződésre volna minél hamarabb szükség! Kaptunk tőlük ajánlatot, indítsunk be egy-egy általános iskolai osztályt. Gondoljon bele, egy tanárnő, aki katolikus szellemben neveli a gyerekeket – „szemben” a tantestület, akik azon gondolkodnak mikor lesz az iskola az egyházé, mikor kezdődnek az elbocsátások. Mi

egyébként világi pedagógusokkal szeretnénk megoldani a későbbiekben az oktatást. Az iskolanővérek képviselnék a katolikus szellemiséget. Jelenleg egyébként – Nyugat-Európából származó pénzekből – két óvodát működtetünk. Ez a tavalyi évben szeptembertől-decemberig 400 ezer Ft ráfizetést jelentett – az államtól kapott normatív támogatáson felül. Idén, ha beindulna az oktatás, kb. 2,5 millió forintba kerülne. Az előbb már említett normatív jutatásból ezt nem tudjuk kigazdálkodni, tehát nyugodtan nevezhetjük a helyzetet siralmasnak.

– A szavaiból úgy vettem ki, hogy jelenleg semmi remény nem mutatkozik arra, hogy beinduljon a katolikus szellemű oktatás.

– Csodák azért mindig történhetnek. A közeljövőben lesz egy újabb egyeztető ülés, amely Farkas köztársasági megbízott úr bábáskodásával jön létre. Ott talán történni fognak olyan események, amelyeket előremutatónak lehet nevezni. Meg kell azonban mondanom, hogyha egy-két héten belül nem lesz komoly megegyezés, akkor biztosan nem fog beindulni szeptembertől sem a katolikus szellemű oktatás.

Tóth Tamás

...Az elődök helyett is megkövetni...

A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Tanácsa dr. Sándor Istvánnak, aki 1936-tól 1945-ig a Szegedi Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola tanszékvezető rendes tanára volt, több évtizedes kimagasló munkássága elismerésül címzetes főiskolai tanári címet adományoz.

A Főiskola Tanácsa dr. Sándor Istvánt a Pro Iuventute kitüntetés legmagasabb fokozata, a Juhász Gyula emléklakett elismerésben részesíti.

"Mindjárt a tárgyalás elején megtörtént a baj. Feltették nekem a kérdést, mit csináltam 1919-ben, az ellenforradalom idején.

- A győri gimnázium harmadik osztályába jártam. - a kérdés nem vette figyelembe fiatal koromat, azt hittek, valamiféle politikai botrány fűződhet a nevemhez. Hallgatóim a válaszomra hangosan nevettek!

Jött ezután a másik közös ügyünk. Egyre többször elhalasztották igazolási tárgyalásomat. A hallgatók megsokalták, s ketten az elhalasztás kihirdetésekor a bizottság elé álltak és kérték, hogy tartsák meg a tárgyalást, mert a Főiskolán szükség volna rám.

- De mindjárt 8 óra lesz, attól kezdve kijárási tilalom van és félünk!

Erre az illető leány rögtön válaszolt: - Mi vállaljuk, hogy hazakísérjük a bizottság tagjait! - Ismét óriási nevetés. Persze mégis elhalasztották a tárgyalást.

Az utolsó igazoló ülésen történt a legnagyobb baj. Ott hangzott el ez:

- Van keleti és nyugati demokrácia és Magyarországon mindenki a nyugati demokráciát akarja. - Erre a diákság valóságos tapsviharral válaszolt. Így aztán, mikor az ítéletet megszövegezték, arra nézve, hogy a demokratikus nevelői munkára nem vagyok alkalmas, melléfüzték, hogy ebben a véleményben a bizottság megerősítette a tárgyaláson nagy számban megjelent hallgatóim magatartása. A rehabilitációs eljárás során kiderült, hogy egyéb indok ezen kívül az igazolási eljárás során nem is volt található."

Történt 1945. szeptemberében. A bizottság az Egyetemi és Főiskolai Igazoló Bizottság, amely már ekkor igen elkötelezett. És történt, hogy egy ember ezzel be is fejezte a pályafutását - azt, amire igazán hivatott, tudniillik, hogy katedra mögött álljon.

Most itt ülünk egy napfényes budai kis villa meleg szobájában, kedves tárgyaival, és előttem egy gyönyörű megöregedett arc, sűrű fehér haj, keskeny, hosszú, szép kezek.

Miről beszéljünk, meséljek a régi diákjaimról? S nevek hangzanak el - tisztelettel kiejtve - azóta már rég halott nevek, fiatalon meghalt nevek. S közben verssorok.

Egy fiú, aki megírta saját halálát, a lány, aki kiment Amerikába könyvtárosnak, a lány, aki nem vállalta el a tanársegédesdít, inkább férjhez ment a híres matematikushoz.

És gyerekek és feleségek. Asszonyok, akik a háttérben egyfolytában civakodnak. Névnepok, amelyek értekezletté alakulnak.

Szeged a '30-as években? Kávéházak, felolvasóestek, hangversenyek. Színes és nagyon mozgalmas. A polgárság is tevékeny részese mindennek, és nemcsak zsidók.

Száz diáknak szemináriumot tartani? Egyszerre? Úgy csináltam, hogy ebből 10 mindig felkészült, s a többiek előtt vitatkozott, a többiek nézték, de általában néhányan bele is szóltak, magávalragadó volt. Igen egyedül voltam. Egy tanársegéd volt mellettem. Ennyi volt az Irodalom Tanszék.

Szociális helyzet? Akkoriban nem volt ösztöndíj. De a szegényeknek járt ingyenkonyha, ingyenkollégium. Sok szegény és tehetséges diákom volt. Őket az egyház is támogatta.

És most sem kerülhetjük ki a háborút. Mert háború is volt, és előtte már atmoszférája a levegőben. És tiltás, és költöztetés - családot, főiskolát. Halottak. Menekülés.

Hát ennyi. Ennyi egy ember. Nézem szép szomorú szemét, az asztalon a fiatal feleség barna képét.

Élő és szomorú történelem.

Lassan elcsendesedünk...

k.e.

Forduljunk egymás felé!

Konrád György járja az országot. Író-olvasó találkozó, megjelent egy új esszéje, vagy bármi más teremthet aktualitást látogatásainak. Előadást tart, többnyire mindig ugyanarról. Európáról, a humanizmusról, a liberális gondolkodásról és önmagáról.

Nincs liberalista, szemben a nacionalistával vagy szocialistával – szögezi le –, a liberalizmus nem zárt eszmerendszer, sokkal inkább mentalitás, az értékek megbecsülése. A magyar-román, magyar-szlovák értelmiségi találkozó elképzelhetetlen Konrád György nélkül, őt nem kötik a korlátozó nemzeti fikciók. Nem tudom, hogyan függetleníti magát a tömegkommunikáció sugallta előítéletektől. Nem ismerem e találkozó hangulatát, de a jelenlévő személyek garancia számomra, hogy biztos nem a kölcsönös gyanakvás jellemzi a légkört, s nem pusztán az udvariaskodás és a tüntető barátság az egyetlen eredmény, bár ezek is jelentősek.

Konrád György a 168 óra hasábjain bátran szembeszállt az erősödő korhangulattal:

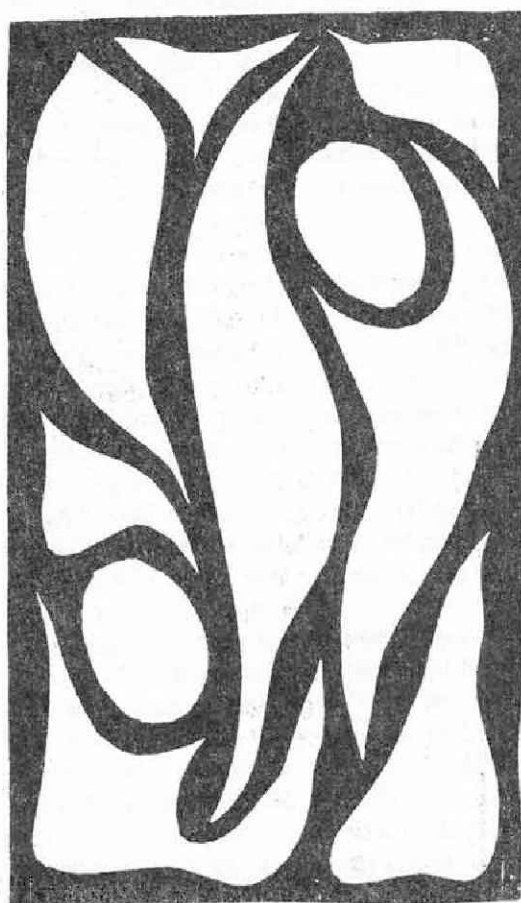
– Magyarország is felelős a szomszédainkkal megromlott kapcsolatért – állította, s bizonyította

is. E gesztus olyasmi, mint Vaclav Havel kijelentése: „Csehszlovákiának elnézést kell kérnie a kitelepített szudéta-németektől.” Hogy felháborodtak az antifasiszták, nem látva tovább szemüvegüknél! Havel tudja, hogy a német nem egyenlő a fasisztával, és ha sokáig úgy tekintettük őket, ezért most elnézést kell kérniük.

Konrád tudja, hogy a román nem azonos a sovinsztával, s ha azonosnak vesszük, akkor nem fogunk egymáshoz sosem közeledni, később pedig nekünk is bocsánatot kell kérnünk.

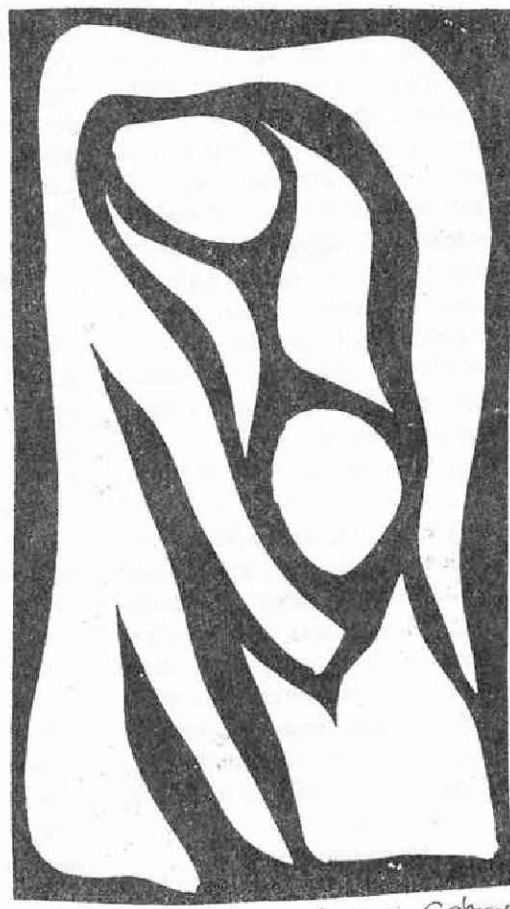
– Meg kell tennünk az első kezdeményezést – mondja, s mekkora nemzeti büszkeség van ebben! Szeretném, ha mi magyarok tennénk meg a XX. század végének legnagyobb lépését a régió megbékélése felé; szeretné, ha mi törnénk át először a bizalmatlanság falát. Új nemzeti öntudatunk erre támaszkodhatna, erre lehetne büszke minden magyar Felsőőről Zágonig, Késmárktól Újvidékig, s bárhol a Kárpát-medencén kívül.

Szeberényi Gyula Tamás

Kapcsolat

Havaszi Gábor

A magyar

Havaszi Gábor

Látszólag semmi...

A JGYTF Földrajz Tanszékéről 1989. folyamán két oktató távozott, olyanok, akiknek látszólag semmi ésszerű motívumuk nem volt így tenni: nem kaptak kecsegtető ajánlatokat, magasabb beosztást más felsőoktatási intézményben, sokkal magasabb fizetést egy jólmenő kft-nél, irodánál... Sőt, egyiküknek a mai napig nincs állása, dr. Zsiga Attila volt főiskolai adjunktus pedig azóta a második munkahelyénél tart. Jelenlegi kenyéradóját esetleges kellemetlenségektől tartva nem kívánja megnevezni. Őt faggattam távozásának indokáról.

- 1989. szeptember 15-ével jöttem el, 13 évi munka után, egy jogász tanácsára, az idegösszeomlás határán - mondja. A történet azonban sokkal előbb kezdődött: az új tanszékvezető megválasztása körüli időben, úgy '88 tavaszától. Ekkor a tanszék két részre szakadt, egy három tagú Kaszab Imre pártra, és Pál Ágnes köré csoportosuló két oktatóra, ti. ők ketten pályázták meg az említett státuszt. Megjegyzem, kettőnk közül, akik Pál Ágnes mellé álltunk, már egyikünk sem dolgozik a tanszéken. Kaszab Imrét nem is akarták bemutatni, pályázatát nem engedték elolvasni, a Főigazgatóság szerint semmi közünk nem volt hozzá. Nem támogattam, a földrajzi szakirodalomból nem ismertük, úgy tudtam tanári gyakorlata sem volt, azelőtt csak óraadóként működött az oktatásban. Kaszab Imre, ahogy hallottam, könyv nagyságú pályázatot adott be, - érdemes lenne utána nézni annak, hogy mi valósult meg belőle, - majd lehozták, bemutatatták, - a HKT is mellé állt, kinevezték.

- Mi történt ezután?

- Kb. három hónapig semmi ülnösebb. Számomra csak a rendszeressé váló éjszakákba kerülő tanszéki értekezletek voltak szokatlanaok, - a rekord 7 óra volt, - illetve a Kaszab Imre által

megfogalmazott utólagos jegyzőkönyvvezetés.

- Mi volt napirenden?

- Főleg oktatás-szervezési kérdések: óraelosztás, hány órája lehet egy oktatónak, de néha ilyenek is, hogy szólítsuk őt professzor úrnak, és hogyan dolgozhat olyan oktató a tanszéken, aki nem MSZMP tag. Aztán jöttek az első adminisztratív korlátozások, ezek főleg az említett területen jelentkeztek, pl. csak limitált számú hallgatót vehetett fel az ember speciálkollégiumra. A tanszék által elfogadott publikáció csak az lehet, amit ő átolvasott, véleményeztetett, kötelezett erre mindenkit, pályázótársát, szakmailag más tudományágban dolgozó kollégát stb.

1988. december 23-án írásos emlékeztetőt kaptam "dr. Zsiga Attila munkakörével össze nem egyeztethető mulasztásairól", s a tanszékvezető három órás várakoztatás után az orrom elé tette, karácsonyi ajándékként, hogy írjam alá.

- Mi állt benne?

- Semmi komoly. Figyelmeztet emberi tulajdonságomra, - véleményemet egyébként soha nem rejtettem véka alá - az egyik "vád" pl. így hangzott: az egyik tanszéki értekezleten így kezdte hozzászólását: "egyszer végre igaza volt Kaszab tanár úrnak, abban, hogy..." Mindez nem tette valami kellemessé a karácsonyomat.

Akkoriban volt egy napóratervem, a mátyás-téri tűzvíztározó alkalmasnak látszott erre a célra, mindebből valaha a most Szombathelyen főiskolai tanárként dolgozó kollégámmal planetariumot is terveztünk. Kaszab Imre az akkori városi tanács illetékes osztályánál is ismertette a tervet, s ott is jó ötletnek tartották. Ezek után a tanszékkel megszavaztatta, hogy olyan helyzetbe hoztam, amellyel tekintélyét és szavahihetőségét járattam le a ta-

nácson. Ok az volt, hogy a megvalósításhoz szükséges ingyenmunka megszervezését a kollégák támogatása nélkül nem vállaltam és mint népfrentvezető szóba meritem állni az illetékesekkel. (A víztározót azóta egyébként milliós költséggel lebontották.)

- 1989. januárjában hárman, az akkori tanszék fele, kihallgatást kértünk és kaptunk a Főigazgatóságtól. Elmondtuk, hogy nem mi tehetünk a tanszéken kialakult rossz légkörről, elégünk van a tanszékvezetőnk által megfogalmazott, minket megalázó jegyzőkönyvekből, amiket csak a béke kedvéért írtunk alá. Vassné dr. Oross Gabriella itt jelentette be, hogy jelen helyzetben csak egyet tehet, ha nem változik semmi, távozik a tanszékről. Rossz volt látni, hogy az alapjában véve csendes, alkalmazkodó kolleganő hogyan hátrál meg elkeseredetten. Távozása a tanszéki belső arányokat természetesen megváltoztatta.

Közben megkezdődött az Országos Tudományos Diákköri Konferencia, ahol három hallgatóm közös munkája szerepelt. Az 1:5 000 000 méretarányú relief földgömb megvalósítási tervével szerepeltek. Egy durván három méter átmérőjű domború földgömböt akartak elkészíteni, gondolva arra, hogy a rekordméret alapján a Világkiállítás látványossága lehet. Ha elkészült volna, értéke a mai áron 6-10 millió forint, anyagköltsége pedig pár százezer. A dolgozat az országos konferencián első díjat kapott. Az országos zsüri mint kiemelkedőnek ítélt dolgozatot diákkörösök akadémiai aranyéremre kívánt felterjeszteni, amihez kérte az intézmény és a helyi TDK segítségét. Ez nem volt kis eredmény hiszen ilyen értelmű levelet abba az évben egy diákkörös sem kapott. A hallgatóknak nagyon sok munkája feküdt benne. Nem voltak zsenik, hiszen a Főiskolai zsenik nincsenek. A tanszékveze

tő négy szemközt támogatásáról biztosított. A felterjesztéshez különböző szervek írásos támogatását kellett megszerezni, megkaptam a Főigazgatóság, a TDK-tanács támogatását is. Mint a Csongrád Megyei Természetvédelmi Egyesület elnökségi tagja felkerestem dr. Szőkefalvy Nagy Béla akademikust, az egyesület elnökét, hogy a CSEMETE tag hallgatóimat a felterjesztésben támogassa. Ő kiadott egy ilyen irányú levelet, majd másnap informálták, miszerint a "tanszék" az ügyet nem támogatja. Mint később megtudtam, a Pál Ágnes TDK-elnök és jelenlétem nélkül tartott "tanszéki megbeszélésen" a 4 tagú Kaszab párt már határozott. Amiért pedig, hogy felkerestem az egyesület elnökét, Rigó Jázontól szigorú megrovás fegyelmi büntetést kaptam. Indok: lejáratam a tanszék és az egész Főiskola tekintélyét. A fegyelmemet a Munkaügyi Döntőbizottság hatályon kívül helyezte. (Azóta az ötletet felvető, egyébként idegileg

labilis hallgató már évismétlésre is alkalmassá vált.)

Ez az időszak azért is volt érdekes, mert pár napon belül az előbbieik alapján ugyanazért kaptam jutalmat, amiért fegyelmit is. Közben plakátokon is jelentkezett a hallgatók elégedetlensége. A tanszéki kivizsgálás is megkezdődött. A vizsgálat még le sem zárult, de Kaszab professzor úr már az oktatók személyi minősítésével foglalkozhatott. A személyi minősítésem 12 oldalas volt, amelyre írásban lehetett reagálni. Én az egészet nem tudtam elfogadni, úgy ahogy volt, több okból sem: (1.) személyijogaimat sértette, (2.) valótlan dolgokat valósnak tüntetett fel, (3.) hitelrontást és rágalmozást tartalmazott.

- Ez utóbbi miben állt?

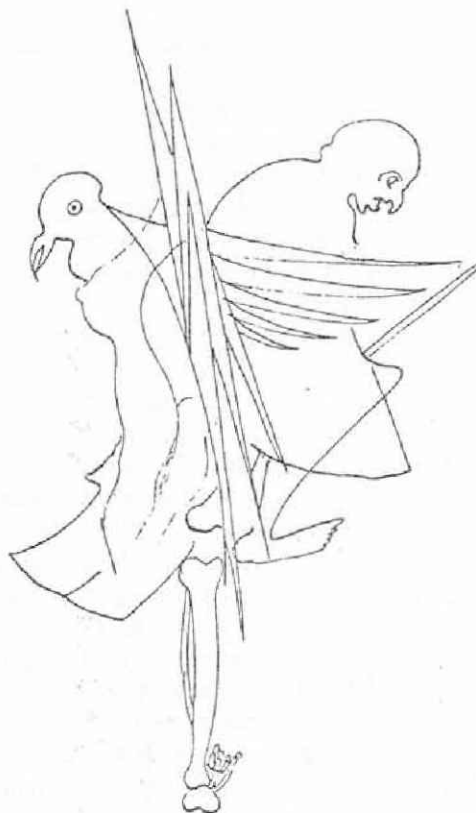
- A minősítésemben az állt pl.: "kétes háttárral doktorált"... ezt az állítást Kaszab Imre nem indokolta, nem támasztotta alá semmivel. Egyébként városklimatológiából doktoráltam Dr. Péczely György professzornál kiváló "summa cum laude" ered-

ménnyel. Ekkor feladtam. A tanszéki kivizsgálás eredményeiben egyébként azok a "tények" is szerepelnek, amiket a minősítésemkor írásban kifogásoltam. Ezt onnan tudom, hogy mint "bűnösök" közszemlére voltunk téve a tanszéki faliújságon.

- Gondolt a rehabilitációra valamilyen formában?

- Annak ellenére, hogy a főiskolán a mostani keresetem feléért dolgoztam - bruttó 9000 forint - imádtam tanítani. Rehabilitációra nem látok lehetőséget a mostani körülmények között. Még valamit: amit elmondtam, nem véletlenül mondtam, mindent részletesen tudok dokumentálni, igazolni. Emlékként maradjon volt és jelenlegi hallgatóknak: Horváth Gergely - Zsiga Attila: „Térképészeti ismeretek és gyakorlatok”, Tankönyvkiadó, Budapest, 1981-1989. Egységes főiskolai jegyzet, szerkesztette: Dr. Moholi Károly.

Tóth Ferenc

Kudarac az első fordulóban

Összefoglaló a főiskolai TEMPUS-programok sorsáról; interjúk

A következőkben egy néhány éve megalakult és igen sikeresnek bizonyuló kezdeményezésről olvashattok. Ez a TEMPUS. Szerencsére rendelkezésünkre áll egy összefoglaló a pályázati rendszer első eredményeiről. Így, mielőtt a főiskolára vonatkozó interjúkat olvasnátok, néhány tárgyszerű, rövid információ. A pályázatoknak két formája lehetséges, az egyéni pályázatok (legutóbbi információink szerint ezeknek a száma a jövőben csökkenni fog) és az ún. JEP-ek. A benyújtott munkák elbírálása Brüsszelben történik; lengyel és magyar intézmények, hallgatók és oktatók nyújthatnak be pályázatot. Jelentős eredmény, hogy az első körben elfogadott munkák országokénti megoszlása kb. 50–50%, különösen ha az országok nagyságát és (ezzel összefüggően) az intézmények számát tekintjük. Az elfogadott pályázatok tudományágankénti megoszlása is érdekes: míg az alkalmazott tudományok, technikai és műszaki tudományok, illetve a természettudományok terén kb. fele-fele az arány a benyújtott és elfogadott pályázatok között, addig a negatív „csúcsot” a művészet és formatervezés, és a humántudományok érték el. Itt az arány úgy alakult, hogy minden hat-hét benyújtott pályázatra jutott egy elfogadott. A legtöbb pályázat Németországba, Angliába és Hollandiába irányult (ezek bizonyultak tehát a legvonzóbb célországoknak), a legaktívabb tényleges fogadóország Hollandia. És hogy miként működika TEMPUS a Főiskolán? Az első eredmények nem túl kecsesek. Beküldött pályamunkánk nagy hányadát elutasították. Most (örömben az öröm) az egyetlen nyertes pályázóval, dr. Kiss Lajossal, a Fizika Tanszék adjunktusával készült interjúkat olvashatjátok, majd dr. Lengyel Zsolt az intézményi TEMPUS-koordinátor nyilatkozik lapunknak.

Interjú dr. Kiss Lajossal, a Fizika Tanszék adjunktusával, Főiskolánk egyetlen nyertes pályázójával.

– Először is gratulálni szeretnék pályázati győzelméhez. Kérem, foglalja össze pályázatának tartalmát, lényegét.

– Nagyon köszönöm a gratulációt. Témámnak van egy kis múltja, 1985 óta foglalkozom fizikai folyamatok számítógépi modellezésével. A világban jelenleg meg lehet figyelni, hogy mielőtt egy folyamatot elkezdenének kísérletesen vizsgálni és ellenőrizni a természettudományos területeken és a mérnökségek területén – és nemcsak itt, hanem pl. a közgazdasági tudományokban is –, először egyfajta „játszadózás” kezdődik a már meglévő kísérleti, tapasztalati és teoretikus információkkal. Ezeket olyan formába zokták gyúrni, hogy az számítógépre betáplálható legyen, és utána a számítógépes modellekkel bizonyos ténytudományokat megpróbálnak lejátszani. A paramétereiket olyan szélsőséges határokon lehet változtatni, amit kü-

lönben sem idővel, sem pénzzel a hagyományos úton nem lehetne végigcsinálni. Ebből kirajzolódik egy út, hogyan kell és lehet az adott kísérletet ténylegesen végigvinni. Manapság tehát az a „divat”, hogy a tényleges fűrés-faragást megelőzi egy ilyenfajta előkészítés, már csak azért is, mert bizonyos újdonságokhoz olyan információk kellenek, melyeket egyébként ráérzéssel vagy a hagyományos megközelítési móddal nem lehet megkapni. Namost ebből jön, hogy az ember fölfigyelt arra, hogy van egy ilyen felfutás. Ez abból is nyilvánvaló, hogy az a kongresszus, amelyre éppen most készülök meghívott előadóként Dublinba (IMACS-Alkalmazott Számítógépi Modellezési Világkongresszus) – és ez összefügg megnyert pályázatommal – egyre bővülő tudományos kapacitást ölel fel, egyre több érdeklődő előtt zajlik. Ezekon a világkongresszusokon 1985 óta veszek részt. Innen látom egyrészt, hogy milyen irányvonal fut, és az az ötletem támadt, hogy ezt a dolgot valahogyan be kéne vinni az oktatásba. Köztudott, hogy a számítógépes

kapacitás szinte évről évre megduplázódik. Számítógép tehát van. Olyan ember is van, aki tudja kezelni a gépet. Az igazán kevés az, aki a számítógéppel értelmes dolgot tud kezdeni.

– Ez lett végül pályázatának alapja?

– Igen. Ez hozta azt a gondolatot, hogy meg kellene próbálni belevinni az oktatásunkba ezt az eszközt. Én most csinállok egy speciálkollégiumot, ezt az eszköztárat alkalmazzuk a diákokkal egyes folyamatok vizsgálatánál. Így egyrészt többet megtudunk a folyamatról, másrészt jómagam is, diákjaim is nagyobb praxist szerzünk abban, hogy miként lehet ténylegesen végigfuttatni az adott programokat, hogy azoknak valós eredményeik legyenek. És már itt vagyunk a pályázatomnál. Én már említett dublini kongresszusra javasoltam egy szekciót, valamint mint egy „kiválogatott” dolgozattal bekerültem a folyamatba; így most már irányítottan kombináltam a két dolgot, azaz a kongresszust és a TEMPUS-lehetőséget. Úgy írtam a pályázatot, hogy egyrészt tudományosan is meg-

lapozott, létezik múltja, jelene és remélhetőleg perspektívája, jövője is, másrészt az ott megszerzett információkat beépítem az oktatási folyamatba.

- A gondolat megszületésétől milyen út vezetett az elkészült munkáig?

- Innen a dolog nagyon egyszerű volt, mert azt mondtam, hogy az én szűkebb területem az ionoptika, részben erre és részben a háttérbázison alapuló oktatási folyamatra terjesztettem ki a pályázat tartalmi részét. Szeretném hangsúlyozni, hogy ez a bázis abból a szempontból is lényeges, hogy magán a kongresszuson a világon mindenki összegyűlik, aki a kérdéssel - a modellezéssel - érdemben foglalkozik, így az ő anyagaikból is kikövetkeztethetők dolgok. Az nem biztos százszázalékosan, hogy nincsenek bennük hibák, de az teljesen nyilvánvaló, hogy korszerű, modern és természetesen színvonalas is. Így adódk a rendkívüli háttér.

- Az előbb szó esett a jövőről. Milyenek látja pályázatának jövőjét?

- Úgy látom, hogy két vonalon fejlődhet a dolog. Mint mondtam, a pályázatot is két célrendszer mozgatja, a szűk tudományos és az oktatási rész. Én úgy képzelem el a dolgot, hogy részt veszek ezen az egyhetes konferencián, kollégákkal találkozom, megtartom előadásomat, majd itthon - kezdetben a speckollon belül, majd tágitva a kört - megpróbálok az itteni munkát fejleszteni, intenzitását növelni.

- Mit ért az alatt, hogy „tágitva a kört”?

- Más szintű vagy rangú kollegiummá tenni ezt, egy-együttműködni az intézményi számítógépes kollegákkal, esetlegesen a JATE-szakmabeliekkel és a Kvantum-elektronikai Tanszékkel. Megemlíthetem Sebes József barátom, kollégánk nevét, ő is most adta be Dublinba az előadását és feltehetően ő is ott lesz, ha nem is a TEMPUS egészé alatt.

Mindenképpen ezt a mozgást szeretném tehát erősíteni. A jövőben ennek a programnak jelen kell lennie a fizikában, így az oktatásban is. Észre kell venni ebben a tudományban is a váltást, hogy a számítógéppel egyszerűbben és pontosabban lehet „belelátni” bizonyos folyamatokba. Sőt úgy érzem, a tudományok egészére érvényes ez, és hatnia kell felsőoktatásunkra is. Ehhez jelent óriási segítséget a TEMPUS, hiszen lehetőségeink a felzárkózásra így hatványozódnak. Nagyon remélem, hogy sikerül továbbvinni a megkezdett programot.

- Milyenek látja egész elképzelésének jövőjét? Nagy általánosságban már szót ejtettünk erről, szeretném, ha kicsit részleteznél.

- Ez nagyon nehéz kérdés. Ugyanis ezeket a dolgokat nehéz prognosztizálni. Most az elindulás fázisában járunk, jelenleg arra van szükség, hogy az információkat továbbra is be tudjuk gyűjteni. Már említettem, hogy a speckollmunkát kell erősíteni legelőször, majd ennek optimális kiterjesztését kellene elvégezni. Ez azonban már a távoli jövő, mondhatnám álmozdásnak is, de miért ne álmozdoznak: a módszernek, a számítógépes leírásnak helyet kell kapnia a szakoktatásban. Látni, hogy a világ ebbe az irányba halad és az innen kikerülő tanárok olyan kisdíákokat fognak tanítani, akik már számítógépes munkahelyen fognak dolgozni. Ott kell, hogy felkészültek legyenek, így ezt a vonalat mindenképpen követni kell. A befektetett energia valójában két helyen térül meg: egyrészt a tudományos fejlődésben, másrészt az oktatásban. Ha én valamivel felkészültebb vagyok, az a tudás visszakerül a hallgatókhoz. Ha én műveltebb vagyok, az kihat a hallgatókra és így tovább. Az sem elhanyagolható tényező, hogy az effajta számítógépes alkalmazás lehetővé teszi azt, hogy Magyarországon olyan témával foglalkozzunk, amelyek

kísérletesen anyagi okok miatt elképzelhetetlenek.

- Mennyiben vette igénybe az intézményi és országos TEMPUS-hálózat segítségét?

- Azt kell mondanom, rendkívüli mértékben. A pályázattal kapcsolatban elmondhatom, hogy arról minden információt Lengyel Zsolt tanár úrtól szereztem. Ezt nem biztos, hogy sokan tudják, de ő minden tekintetben fantasztikus mennyiségű munkát végzett, aminek az eredményei sajnos messze elmaradtak a befektetett energiától. Ez az egész TEMPUS úgy jelent meg, hogy hirtelen szakadt ránk az égből, nyáron kaptunk információt Budapestről. Lehet mondani, hogy a pestiek ebből a szempontból előnyben voltak, hamarabb jutottak információhoz. De amint tudtunk valamit a dolgról, Lengyel Zsolt hatalmas erőfeszítéseket tett. Én az elkészített anyagokat a többi pályázó kollégához hasonlóan egyszerűen hozzá adtam be, a többit ő intézte. Szintén hatalmas munkát végzett a budapesti központ: minden pályázó anyagát, paramétereit feldolgozták, folyamatosan tartották a kapcsolatot a brüsszeli bázissal. Meg kell jegyezmem, szerintem sok olyan érdekes téma „fekszik”, amelyek nem tudtak anyagi támogatást elnyerni. Mert ebben a kérdésben tényleg rengeteg dolog közrejátszott, egyszerűen nem lehet eldönteni, hosszú távon mi az érdekes és mi nem. Gábor Dénes 1954-ben csinálta a holográfiát, a világ 1971-ben jutalmazta Nobel-díjjal. Nem vették észre a csodát. Rengeteg jó ötlet bújhat meg tehát az elutasított pályázatokban is.

- Milyen tanácsot adna a leendő pályázóknak?

- Már említettem: az én pályázatomnak nagyon konkrétan tette érhető múltja és jelene valamint magából az anyagból prognosztizálható jövője is. H valaki pályázni készül, ezeket szempontokat vegye elsőként figyelembe. Elengedhetetlen megalapozott nyelvtudás; ami

mi korosztályunkat illeti, ez esetben a dolog rendkívül tragikus, az utánunk jövőknek már bizonyára jobb a helyzete. A másik rendkívül fontos dolog: intézményi szinten kellene nagyszámú és jól felkészített pályázat, így az eredmény nem maradhat el. A külkapcsolatoknak rendkívül sok a buktatója; a normál életben azt mondják a vállalkozásokra, hogy ötből négy nem sikeres, szerencse kell. Ez is egyfajta vállalkozás, szerencse kell ide is.

***

Interjú dr. Lengyel Zsolttal, az Orosz Tanszék vezetőjével, megbízott intézményi TEMPUS-irányítóval.

- Úgy érzem, nem csupán számomra meglepő a (majdnem) teljes mellőzöttség. Milyen magyarázata lehet ennek?

- Véleményem szerint a döntéseknél két fontos momentumot vettek figyelembe: egyrészt, hogy az intézmény budapesti-e, másrészt a tudományegyetemek dominanciáját. Ezek az intézmények, úgy tűnik, valamiféle kiemelt ügykezelést élvezetek.

- Ez alapján véve még nem baj.

- De igen, mert a mostani nyertes pályázatok pluszpontokat fognak kapni a következő elbírálónál. Így előnyük állandóan csak nőni fog és valószínűsíthető, hogy nekik jutnak a jövőben is a támogatások. Azt hiszem, köny-

nyen belátható, hogy ez egy ördögi kör.

- Ez elég kiábrándítóan hangzott. Tehát reményünk sincs nyugati tőketámogatásra, segítségre?

- Ez szerencsére nem így van. A személyes kapcsolatok sokat jelentettek eddig is - és még hosszú ideig használhatók lesznek. Jelenleg egy angol, holland, német közös pályázatunk fut még, őszre derül ki, hogy mi lesz belőle.

- Reméljük, hogy ezzel mi is megkezdjük az integrálódást!

- Úgy legyen!

Nyulasi Zsolt és Tóth Tamás

Nem tetszik, hogy

a Tű szerkesztői jelenleg a Főiskola HKT-irodájából kénytelenek intézni telefonjaikat. Sőt, többnyire itt zajlanak szerkesztőségi megbeszéléseink is. Ez a kényszerű társbérlet egyik fél számára sem kellemes. Félreértés ne essék; nem szimpátiái okok játszanak ebben szerepet. Az iroda munkatársaitól minden segítséget megkapunk, de ez a megnövekedett létszám mindkét felet akadályozza olykor munkájában. Arról nem is beszélve, hogy tűrhetetlen az a jelenség, amikor (néha) több órát kell várni egy-egy crossbar hívásra. A Tű szerkesztősége még tavaly ígéretet kapott egy helyiségre - a Főigazgató úrtól. Sajnos ez egyelőre megmaradt ezen a szinten. Tudatában vagyok annak, hogy a Főiskola vezetésének jelenleg egyéb gondjai is vannak, mint a mi elhelyezésünk problémája. Helyzetünk nem tragikus - annál is inkább nem, mert végre eldőlt, hogy a költségvetésből részesül a Főiskolai Magazin -, de talán mindenkire jó hatással lenne, ha az áldatlan állapotok rendeződnének. A telefonhelyzetben - ismervé a Magyar Köztársaság infrastrukturális helyzetét - nem hiszem, hogy e generáció „lefutása” alatt változás állana be. De idézve Gyulay püspök urat: csodák mindig történhetnek. Én a csodákban egyáltalán nem hiszek.

Tóth Tamás

Tenni vagy nem lenni?

Összefoglaló az OFÉSZ március 2-3-i kongresszusáról

Mielőtt beszámolnék a kongresszus munkájáról, el kell mondanom valamit: ezt az összefoglalót nem az „objektív” sajtóképviselő írja, hanem olyanvalaki, aki szeptember óta belülről is figyelemmel kíséri az Országos Felsőoktatási Érdekképviseleti Szervezet munkáját. Ezért gyakran óhatatlanul is összehasonlít, elemez és egyszer-egyszer szubjektív véleménynyilvánítást is megkockáztat. Tudom, lehetne másként is: írni egy tényszerű összefoglalót, majd a végére írni egy vitriolos glosszát, hogy mitől döcög (ha döcög egyáltalán!) a szekér. Mégis az előbbi mellett döntök; talán jobban kifejezi a két nap történéseit ez a forma.

***

Az ország felsőoktatási intézményeinek valamivel több, mint fele nem méltatta annyira a szervezetet, hogy képviselőt küldjön az OFÉSZ Nyíregyházán tartott idei első kongresszusára. Ezt a rendkívül sajnálatos tényt mellőzve azonban a rendezvény nem alakult át idézőjeles tanácskozássá, hanem március 2-án reggel Fábri György beszámolójával megkezdte munkáját. A beszámolóból kiderült, hogy a felsőoktatás egészét érintő válság nem kíméli a (valójában még gyermekcipőben járó, tisztelet a kivételnek) főiskolákon és egyetemeken működő önkormányzatokat sem. A diákságnak el kell döntenie végre, hogy *szán-e szerepet önmagának* olyan elsőrendű kérdésekben, mint az intézményi működés, az oktatásfinanszírozás, vagy az éppen készülő felsőoktatási törvény. Ez utóbbiról megtudhattuk, hogy bár a tervek szerint a közoktatási és szakoktatási törvénnyel kerülne az Országgyűlés elé szeptemberben, jelentős elmaradások tapasztalhatók. Sajnálatos módon ugyanis még elfogadott *konceptió sincs*, amit az érdeklődők rendelkezésére bocsátanának. Az MKM illetékesei szerint keretjellegű törvény várható, azaz rendkívül nagy szabadságot biztosít az intézményi SZMSZ-nek a valódi irányítás megszervezésére. Az intézményi finanszírozásról: köztudott, hogy a válsághelyzet alapja a *katasztrófális finanszírozás*. Nincs pénz, és a központi „adomány” kiadásának módja a havi bontásban leutalt pénz) egyrészt lehetetlenné teszi az intézményi gazdálkodás optimalizálását, másrészt periodikussá válik a pénzlenség érzete. Ezt a helyzetet Fábri szerint jelentősen javítaná a Világbank által begért hitel (az IKM képviselője jelenleg tárgyal erről New York-

ban) és egy kiépült alapítvány-rendszer. Sajnos a kilátások meglehetősen felemásak.

Ezek után az OFÉSZ elnöke részletesen beszámolt a különböző intézményekhez és szervezetekhez való viszonyról: a szakminisztériummal a többvitas pont ellenére konszolidálódni látszik az OFÉSZ viszonya, viszont a Rektori Konferenciával és az MTA-val „részleges elhidegülés” várható, bár kölcsönös a törekvés az együttműködésre (a konferencián részt vett a Rektori Konferencia elnöke és az utóbb leírtakat ő is megerősítette). Az akadémiaiával kapcsolatban elhangzott, hogy két lényeges ütközópont van: a tudományos minősítések és az akadémiai intézetek kérdésében élesek az ellentétek. Az OFÉSZ véleménye szerint felelőtlenség elzárni az intézeteket a hallgatók elől (az intézetek felszereltsége igen gyakran vetekszik bármely egyetemével, bár információim szerint a legkiemelkedőbb felkészültségű hallgatók szerepet kapnak az intézetekben folyó tudományos tevékenységben).

A beszámoló egyre inkább az éppen soron következő feladatok ismertetésévé vált; a résztvevőknek gyakran kellett döntést hozniuk különféle kérdésekben. Hosszas vita előzte meg – és nem tudtak meggyőzni! – a pártok vezetőivel való kapcsolatfelvétel kérdését csakúgy, mint a köztársasági elnökkel és a miniszterelnökkel való tárgyalásokat. A kongresszus végül mindhárom esetben igennel zárta le a vitát.

A délutáni ülésen folytatódott a szervezethez kapcsolódó intézményekről folyó tanácskozás. Felmerült az MDSZ-szel (Magyar Diáksport Szövetség), a Felsőoktatási Kollégiumok Szövetségével és a Magyar Ifjúsági Szervezetek Országos Tanácsával való kapcsolatfelvétel, illetve a már élő informális kapcsolatok erősítése. A nemzetközi kapcsolatok kérdése szintén rendkívül lényegesnek bizonyult. Mind az intézményi és hallgatói finanszírozás (TEMPUS), mind a nemzetközi diákszervezetekkel való szorosabb kapcsolattartás elengedhetetlen, derült ki az ezzel kapcsolatos beszámolókból. Az estébe nyúló vitán felmerült az EFOTT megrendezésének kérdése is. A jelenlévőkből ad hoc bizottság alakult, amely kidolgozta azt a feltételrendszert, amely támpont és követelmény a találkozójövő rendezőinek. Ezt a beszámolót a másnap reggel folytatás nulladik napirendi pontjaként tárgyalta a kongresszus. Majd (végre!) a szervezeti és személyi kérdések kerültek színre. Megerősítést nyert, hogy javítani kell az információkezelés és -továbbítá-

rendszerén, valamint (főként az előzők elégtelensége miatt) az eddigi szervezeti keretek is jelentős módosításra szorulnak (ezt különben már a novemberi tatai tanácskozás is felvetette!). Az eredmény: a koordinálás-irányítás az eddigi elnök + szervező manager, jogi képviselő, külföldi kapcsolatok manager, könyvelő adminisztrátor (pénzügy) rendszer kiegészül a négytagú *elnökséggel*, valamint az aktuális ügyeket két kongresszus között a (remélhetőleg két héten belül) megalakuló *választmány* intézi. Ellenőrző funkciót gyakorol egy, a szervezet felett álló bizottság, amely a kongresszuson köteles beszámolni az elvégzettekről. A JGYTF a választmányban (regionális alapon, intézménytípusi és hallgatói létszám-sajátosságokat figyelembe véve) a „Szegedi régió főiskolái, Kecskemét” csoportba soroltatott.

A kongresszus tapasztalatai a következők: létezik egy működőképesnek tűnő vezetés és egy aktív önkormányzati szerveződés, és létezik egy passzív, atomizált önkormányzatokból álló, de aktivizálható (aktivizálendő!) réteg. Kettős a feladat: a vezetésnek igazolni a megszavazott bizalmat, a diáktársadalomnak önkormányzati szinten is megszerveződni a valós érdekekért.

Ny.Zs.

Bizonyára láttatok már az OFÉSZ lapját, a PRÓ-BASZÁM-ot; aki meg szeretné rendelni, a következő címre írjon: OFÉSZ-iroda – ELTE BTK, 1053 Budapest Pesti Barnabás u.1. A rendelés telefonon is lehetséges: (1)-1180-966/ 326,392 m. vagy (1)-118-33-42 (közvetlen)

Az első új ösztöndíjosztás

29 alapegység nem kapott ösztöndíjat 7-én, csütörtökön, mivel nem volt egyeztetve csoportonként, vagy rossz volt a végösszeg. Hogy ez miért csak a pénzosztáskor derült ki?! Nem lehetett volna szólni hamarabb, hogy még ki tudják javítani? Vagy ha már nem lehetett (?!), akkor miért kell várni 20-ig az újabb pénzosztással? Ki a kényelmes, a GH, vagy a TO?

Villáminterjúk: csütörtökön délután 2 órakor a folyosón, illetve a HKT-irodában.

– Negyed órája derült ki, hogy mi sem kapunk pénzt. Fogalmam sincs, mi lesz velem...

*

– Most mondták meg egy csomó elsősnek, hogy nem lett jó, amit csinált. De miért nem lett jó? Matematikusok vagyunk, tán csak tudunk számolni!

*

– Három hét múlva kapunk pénzt, és van vagy 200 Ft-om.

*

– Ha egyszer rábízzák a csoportra, hát akkor miért nem fogadják el?!

*

– Nálunk nincs is hiba és mégsem kapunk pénzt!

*

– A régi időben mindig hónap végén, 20-án, de legkésőbb 22-én biztos, hogy mindenki megkapta a pénzt. Most Karácsonykor sem kaptuk meg. Mindenki számított pár ezer forintra, és semmi. 200 Ft-tal morális nem lehet egy hónapot kihúzni.

*

– Nem tudok hazautazni.

*

Marsiné, gazdasági igazgató: – Nagyon nagy a felháborodás. Többen az asztalt akarták ráborítani. Én nem tudok mit csinálni, én csak egy végrehajtó vagyok. Holnap mindenképp szólok a főigazgatónak.

*

Homor Géza, DJB elnök: – Én már szoltam korábban a TO-n, de azt mondták, hogy nem érnek rá. Másfél óra alatt ki lehetett volna javítani az egészét. Azokat, akik ezeket az adatokat felveszik, meg kell tanítani arra, hogy egyből vigyék a gépbe, előtte ne írják le ceruzával, így nem lehet dolgozni!

Ebből élünk az idén

Készítettünk egy röpké táblázatot a tanulmányi ösztöndíjakról. Kiválasztottunk szinte találomra minden évfolyamból 2-2 alapközösséget és egymás mellé állítottunk néhány tanulmányi eredményt és néhány pénzösszeget, mert kíváncsiak voltunk, hogy miként is valósult meg a differenciálás.

1. alapközösség:	testnevelés-sportszervezés	I. évf.
2. alapközösség:	biológia-technika	I. évf.
3. alapközösség:	román-választott	II. évf.
4. alapközösség:	biológia-kémia	II. évf.
5. alapközösség:	magyar-közművelődés	III. évf.
6. alapközösség:	matematika-fizika	III. évf.
7. alapközösség:	történelem-osz	IV. évf.
8. alapközösség:	matematika-rajz	IV. évf.

Az alapközösség	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
az alapközösségben elért legmagasabb átlageredmény	4,45	4,83	4,75	4,63	4,91	4,63	4,7	4,87
a legmagasabb átlag-eredményért fizetett összeg	4400	4800	4800	4450	4900	4350	3550	4400
4,5 (0,1)-es átlagért fizetett összeg	4400	4200	4300	4350	3350	3950	2900	3800
4,00 (0,15)-es átlagért fizetett összeg	3200	2800	2250	3300	1950	3150	2000	3000
3,5 (0,1)-es átlagért fizetett összeg	1150	2200	1500	2550	700	2100	-	1350
az alapközösségben elért legalacsonyabb átlag (3,00 felett)	3,36	3,00	3,18	3,09	3,45	3,00	4,11	3,5
a legalacsonyabb átlagért fizetett összeg	1000	1200	1150	1800	700	1100	2000	1350
a 3,00-t el nem érők száma	-	1	-	1	-	1	-	-

Mindezt nem azért tettük közzé, hogy tovább hergeljük az enélkül is kellően heves indulatokat. Mielőtt bárki felháborodna odaillesztve a maga eredményét a táblázathoz, gondolkozzon el azon, hogy a különbségek nem feltétlenül igazságtalanságból vagy méltánytalanságból fakadnak, hanem talán sokkal inkább az egyes szakpárok közti különbségből, az egyes alapközösségek messze nem egyező átlag tanulmányi eredményéből, esetleg abból, hogy a saját közössége osztotta el rosszul a pénzt. Vagy az is lehet, hogy nem tett meg minden tőle telhetőt?

G.

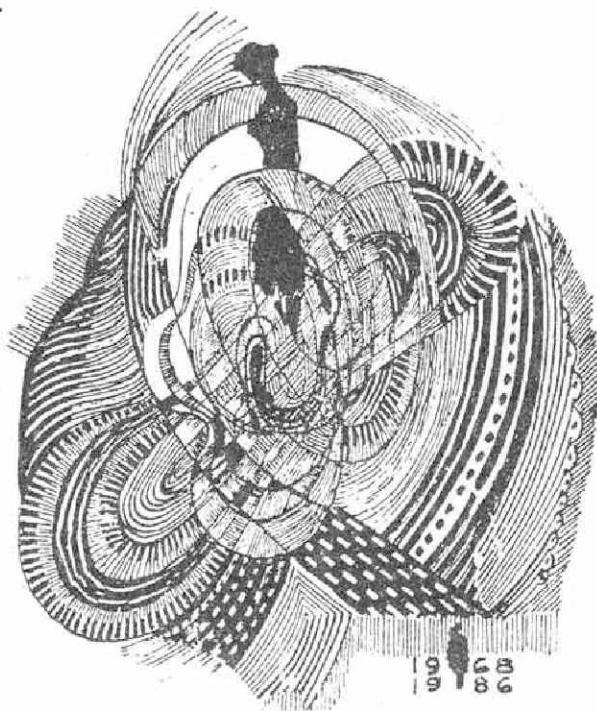
Séták a labirintusban

Következő sorozatunkban (mert annak szánjuk) meséket olvashattok. Meséket hősről és antihősről, szerencséről és kudarcról. Emberekről, akik gyanútlanul besétálnak az útvesztőbe, tűnjön az bár sokáig átlátható, bejárható terepnek. Igazán csak akkor veszik észre, hol is járnak, amikor végképp eltévedtek. Ki-ki a rámért szerencsének köszönhetően vagy megtalálja Ariadne fonalát, vagy céltalanul bolyong és ha találkozik is valakivel, az minden bizonnyal vagy csak mosolyog rajta ("nekem is megvan a külön kis labirintusom") vagy nem is érti, mit akar a betévedt. Ha valaki első mesénk elolvasása után úgy érzi, neki is létezik egy meséje, ami másokat érdekelhet, keressen meg valakit a szerkesztőségben. Ha számításaink beválnak, a mese-sorozat maga is labirintussá válik, teljesítve feladatát.

***

Volt egyszer egy szegény deák (legyen a neve P.). P. az egyetem padjait koptatta három hosszú évig, a harmadik év első szemeszterének másodszor futott neki, mire túljutott a szakadékon. Így hát a második félév vizsgaidőszakáig jutott, több próbát kiállt, amikor úgy határozott, másik intézményben folytatja harcát a Diplomának nevezett csoda-csuda-igazolás megszerzéséért. Ez pedig lett a Fő Iskola. Zajlott a vizsgaidőszak. Hősünk úgy gondolta, nem lehet akadály a már megszerzett két érvényes vizsga. Ezért első kérvényét megírta, ahogy azt szokás és illik az Illetékesekhez. Hamar érkezett a válasz, ennek örvendett; elutasították, emiatt búslakodott. Az indoklás nem nyerte meg tetszését, ezért újabb csatára indult. Fellebezését a Szabályzatra hivatkozva írta, igaz, annak csak egyfajta olvasatára... (?) Hosszasan v, rakozott a válaszra, de az késett. Már a nyár is majdnem elmúlt, amikor P. eszébe ötlött, el kéne menni a Postahivatalba. Elő is tudta bogarászni levelét és indexét; ezúttal a Rossz Címzés Ördöge úzött vele tréfát. Mivel a két hónap gondolkodás sem érlelt pozitív választ, P. új fellebezést címzett. Immár nem a nagytekintélyű Tanulmányi Osztálynak, hanem magának a Fő Igazgatónak. Az előbb mondottakon kívül méltányossági alapon is kérte átvételét, mondván, ő még csak egyszer ismételt; a válasz újra lesújtó. Ekkor mentőötlete támadt: kérte az egyetemet, hogy méltányossági alapon ismerjék el a félévét halasztottnak, hisz a vizsgák ideje immáron rég a múlté. Ezt a kérelmet ott elfogadták. A Fő Iskola új kérvényt kapott: az egyetemi vizsgaigazolásra hivatkozva vegyék át őt. Oly választ kapott, melynek szándéka tiszta volt ugyan (és mondandója az előbbieik ismeretében nem lehet kétséges), megfogalmazása azonban nem. P. azonban (a mögötte álló majd három elvégzett év már feltételez egyfajta logikai kézséget) kikövetkeztette: el kell végeznie az egyetemen újra a harmadik év második félévét, hogy aztán átvegyék a negyedik évtől. A kör bezárult. P. jelenleg végzi az egyetemet, de belefáradt a harcba, azt mondja, ha őt sem akarja látni a Fő Iskola, hát legyen az álláspont kölcsönös. Mindenki döntse el magában, igaza van-e vagy sem.

–Nyúl–

A Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány Pályázatai

Alapítvány a diáksere-mozgalomért

...Legalább három hónapos résztanulmányokat kívánnak folytatni az 1990/91-es tanév második felében, vagy az 1991/92-es tanévben tanulnának olyan kurzuson, amelynek sikeres elvégzését a hazai felsőoktatási intézmények a tantervi kötelezettségek részleges teljesítésének elismerik... Határidő: 1991. május 15-ig, illetve november 15-ig kell benyújtani.

Muharaj Elemér emlékére Alapítvány

...Célja az amatőr művészeti mozgalom, az értéket teremtő és értéket őrző alkotóműhelyek, közösségek művészeti csoportok tevékenységének támogatása. Pályázni lehet amatőr művészeti alkotások létrehozásának és bemutatásának támogatására. Határidő: 1991. március 31.

Klebersberg Kúnó emlékére Alapítvány

... Célja az idegennyelvi képzés, továbbképzés (átképzés) támogatása. A pályázatra jelentkezhetnek – elsősorban a felsőoktatás területéről – egyének, jogi személyek, szakmai közösségek és ezek tagjai. Határidő: 1991. április 15-ig kell megküldeni az Alapítvány titkárságán beszerezhető pályázati úrlapon.

Környezetvédelmi nevelés a felsőoktatásban Alapítvány

...Célja: Felkutatni és kialakítani a felsőoktatásban azokat a lehetőségeket, amelyek a jövő értelmiségének környezetkonform-szemléletű képzését megalapozzák és fejlesztését segítik. Határidő: 1991. április 15. ill. szeptember 15.

Az angol nyelvi felsőoktatásért Alapítvány

Célja: Az egyetemi, főiskolai angol nyelvoktatás elősegítése, tananyagok, módszerek korszerűsítésének, majd a következő években hallgatók és oktatók külföldi tanulmányainak támogatására. Határidő: 1991. május 31-ig lehet megküldeni az Alapítvány címére, az Alapítvány titkárságán beszerezhető pályázati úrlapon.

Ady Endre Emlékeire Alapítvány

Célja: A magyar pedagógusok, elsősorban irodalomtanárok, egy kultúra szemléletét valló önművelő szakmai mozgalomának megalapozása. Az Alapítvány – bár irodalmi jellegű – e szellem tágasságát, egységét kívánja a maga eszközeivel szolgálni. Határidő: 1991. november 30-ig lehet benyújtani az Alapítvány címén a titkárságon beszerezhető úrlapokon.

A pályázatokkal kapcsolatban érdeklődni lehet a Pro Renovanda Cultura Alapítvány titkárságán: 1146. Budapest, Ajtósi-Dürer sor 19-11., Professzorok Háza épület 106. Telefon: 1-423-913. Pályázati úrlap igényelhető: postán, (felbélyegzett nagyalakú (A/4-es) boríték küldésével, vagy személyesen a portán.

A „kegyes tanítórend” lehetséges reneszánsza Szegeden

A piarista rend a szegénysorsú ifjúság oktatására alakult a XVI. század legvégén, Rómában, alapítója a spanyol Kalazanci Szent József. A tanítók együttélését a pápa 1643-ban emelte szerzetesrendi rangra. A történelmi Magyarország területén is 1643 óta működnek. Szegedre 1720-ban telepedtek, ahol az elmúlt évszázadok során jelentős tevékenységet folytattak nemcsak a hívek lelkipozíciója, hanem az oktatás, ezen belül főleg a középfokú képzés területén.

A Felsővárosi Plébánián a rendi tevékenység hivatalos újraindításáról, az indulás nehézségeiről és a tervekről beszélgetett Szeidl Ambrus piarista atyával a TÚ munkatársa.

- Tisztelendő úr, először is a piaristák rövid története is szegedi megjelenése, itteni korábbi munkája érdekelne.

- Szegeden, ha jól emlékszem 1720-ban telepedtek meg az első piaristák, a város meghívására, városi iskolát vettek át és azt tartották fenn. Hogy ez az iskola pontosan hol volt, azt ma már csak gyanítani lehet, én mindenképpen az egykori Dömötör-templomhoz kapcsolom, a helyhez, ahol a Dóm téren a Dömötör-torony ma is áll, ott lehetett az a lazarétum, amelyet megkaptak a piaristák, aztán ugyancsak azon a környéken állott, de közelebb a Tisza-parthoz, ahová utóbb az Egyetem épült, a piarista gimnázium, pontosabban a Szeged Városi Főreál-gimnázium. Egyébként, amikor ide letelepedtek, a város plébániáját is megkapták – akkor mindössze ez az egy plébánia létezett Szegeden – és egészen 1790-ig ők voltak a városi hívek lelki gondozói is. 1790-ben vették át a plébániát az egyházmegyei papok. Az iskolák államosításakor szűnt meg gyakorlatilag a rend, s csak tavaly, 1990. októberében kezdte meg ismét tevékenységét. Helyesebben fogalmazva nem szűnt meg, csupán szüneteltette tevékenységét, hiszen az állam nem szüntetheti meg az egyházakat, az egyházi szervek működését, csupán világi döntései által akadályozhatja munkájukat. Helyes volt a római rendi vezetőség szándéka, amikor úgy látta, hogy ismét működhetünk, hiszen még létezett az a közösség, amely működésünket biztosítani tudja.

- Mit veszítettek el önök az államosításkor?

- Tulajdonképpen mindent: nyolc iskolát, nyolc rendházzal. Tíz iskolánk volt az államosítás előtt, ezek közül csak a budapesti és a kecskeméti indulhatott újra később, nagyon szerény lehetőségekkel és állami felügyelet mellett. Az iskoláink mellett elveszték azok a segédintézmények, alapítványok, ingatlanok, amelyek a többévszázados gyakorlat idején a zavartalan működtetést szolgálták. Az a személyes véleményem, hogy eme szomorú intézkedések során nem rendünk veszített, hanem a tanulóifjúság, és természetesen az állam is, az oktatás egésze.

- Mivel rendelkezik ma a magyarországi piarista rend?

- A korábbiakhoz képest továbblépésünk szerénynek nevezhető. Az már talán komoly tény, hogy Vácott egy épületrészt visszakaptunk, ahol a noviciátus megkezdhetette működését, ezen kívül a pesti és a kecskeméti gimnázium a továbbiakban is működik, itt Szegeden pedig tervezzük egy iskola beindítását és, úgy vélem, hogy Vácott is lehetséges ugyanez.

- Milyen épületet kapnának meg itt, Szegeden?

- Ezt ma még senki nem tudja!

- Nekem az a gyanúm, hogy itt a templom melletti épület önökhöz tartozhatott...

- A szomszédos épület minorita rendház volt, most is egy rendházi épületben üldögélünk. Ezt az épületrészt azért kaptuk meg, mert habár a minorita rend is újraindította tevékenységét, szerzeteseik városunkban majdnem teljesen kihaltak, s úgy tűnik, erre a volt rendházukra nem tartanak igényt. Ez a plébánia az elmúlt negyven évben is plébánia-ként működött. Az említett rendházi rész, amely – ha szemből nézzük az épületegyüttest – a templomtól balra található, a legkülönbözőbb funkciókat töltötte be, legutóbb konviktus volt az erdészeti iskola számára. Szó van ennek az épületnek a teljes visszaadásáról, de itt az elsősorban a rendház és a plébánia céljait szolgálhatná, mert iskolának nem alkalmas.

- Most, a társadalmi változások után hogyan módosultak kapcsolataik a tanulóifjúság különböző rétegeivel?

- A saját plébániánk körzetében iskolai hitoktatással foglalkozunk, a Deák Ferenc Gimnáziumban, illetve az elmúlt félévben a Radnótiiban is, dolgozunk a környező általános iskolákban is, ezenkívül ifjúsági csoport, pontosabban ifjúsági közösség is működik nálunk. Ez azért elég szűk keresztmetszet, akárha a város vagy csupán a Felsőváros ifjúságát nézzük!

- Ezen a szűkebb rétegen is bizonyára lemérhetők egyes pozitív jegyek.

- Mindenképpen növekedés tapasztalható: amíg csak templomi hitoktatást tartottunk, mintegy

háromszáz lélekkel számoltunk, de amióta bejárhatunk az intézményekbe, ez a szám ezer fölé emelkedett. A felhőttek közül is egyre többen keresnek fel minket, többen járnak jelenleg is keresztségi oktatásra és örvendetesen egyre többen vannak, akik egyházi szolgáltatásainkat is igénylik, olyanok, akik korábban véletlenül sem lépték át a templom küszöbét.

- Fennáll annak a lehetősége, hogy Szegeden létrejöjjön az Universitas, legalábbis egyre többen beszélnek róla. Vannak-e elképzeléseik, hogy majdan eme Universitas keretein belül szerepet vállaljanak?

- Úgy vélem, ez elsősorban nem rajtunk múlik, attól függ, kéri-e majd a mi segítségünket, s ha igen, milyen. Közismert, hogy rendünk Magyarországon elsősorban a középfokú oktatásban mutatott fel érdemeket, eredményeket. A közeljövőben elsőrendű feladatunk itt az lesz, hogy a világháború előtti szintre állíthassuk vissza a piarista középfokú oktatást.

Simó Márton

LAP-BEMUTATÓ MÉCSSES

Börtönmissziós lap

Fél éve került kezembe e furcsa fejlécű lap. Impresszumából kiderült, hogy a „Csillag”-ban készült. Felkeltette érdeklődésem a téma, és a nyomába szegődtem. A lap főszerkesztőjét, dr. Majzik Mátyás bv. őrnagyot kerestem fel, hogy információkat kapjak az újságról.

- Kérlék, mutakozz be röviden az olvasók számára!

- Húsz éve vagyok nevelőtiszt itt a Csillagban. A legproblémásabb pszichikai esetekkel foglalkozom. Pszichológiából doktoráltam; majd elvégeztem – levelező tagozaton – a Hittudomány Főiskolát.

- Ha jól sejttem, lapotok „bombaként” robbant be a köztudatba.

- Igen, ezzel is jelezve, milyen igény mutatkozik egy szolgáló- és katolikus szellemű segítőújságra. Nagyon hamar országos terjesztésűvé váltunk, és rövid időn belül nagyon pozitív tartalmú visszajelzéseket kaptunk. A kezdeti 500 példányban kiadott kis hatoldalas füzetkéből eljutottunk a 2500 példányban terjesztett húszoldalas terjedelmű laphoz. Ez eljut az ország összes – 33 – büntetésvégrehajtási intézetébe. Az újság beindításához nagy segítséget nyújtott a református egyház (Dr. Bartha Tibor lelkész úr), akiknek külön rovatuk is van. Meg kell említenem még a Számalk vezérigazgatóját, aki számítógépes rendszerrel támogatott minket. Ezen kívül még szólnom szükséges az adományokról, hisz a Mécses költségvetése ezeken alapul.

- Jelenleg ki a lap gazdája?

- Egyelőre nincs felelős kiadónk, de hamarosan megalakul a Magyar Börtönpasztorációs Társaság, amely magára vállalja ezt a szerepet. E társaság több mint valószínű, hogy ki fog adni még egy módszertani folyóiratot is. Ebben a szervezetben egyébként nemcsak lelkipásztorok fognak tevékenykedni, hanem „laikusokat” is nagyon szívesen látunk. A fő célunk az emberi jogokat tiszteletben tartó büntetésvégrehajtás létrehozása a keresztyén értékrend szellemében.

- Hogy épül fel a Mécses?

- Bibliamagyarzatok szolgálják az erkölcsi épülést. Kultúrális rovatunkat Pintér Tibor fiatal író vezeti, aki biztos kézzel válogat a tehetséges elítéltek versei között. Irodalmi rovatunk címe: Átjáró. Említettem már a Református Egyház rovatát, ezt Bartha lelkész úr szerkeszti. Két legfontosabb rovatunk a Gondolkodó és a Világítótorony. Természetesen megjelenik lapunkban a humor és a karikatúra is. Fontosnak tartom még, hogy riportrovatunkat egy elítélt munkatárs, Nagy András készíti.

- A jövőtökről mit tudnál elmondani?

- Nagyon remélem, hogy az MPT megalakulása után a Mécses hivatalos börtönmissziós lappá válik, fejlődik. Terveink között szerepel a magyarlakta külföldi területek büntetésvégrehajtási intézeteinek újsággal való „ellátása”.

Végezetül elmondanám, hogy nem szeretnénk profikká válni, hanem megmaradnánk hiteles amatőröknek, megőrizve ezt a nagy érdeklődést, ami mind az elítéltek, mind a büntetésvégrehajtási személyzet részéről megnyilvánul.

Érdeklődőknek: A lap számai fellelhetők a Somogyi és az Egyetemi Könyvtárban is!

Tóth Tamás

PROGRAMAJÁNLAT

Bibliatéka

III.12. kedd 18.00: Egészségnevelési kör

Előadások, ételbemutatók

Vezeti: Kovács Viktória

III.14. csütörtök 19.00: „A német barokk hajnala – Heinrich Schütz”

Előadó: Dr. Meszlényi László zenetörténész

III.20. szerda 19.00: „Vízó az emberiség sorsáról – Az Utolsó ítélet – téma változatai a reneszánszban”

Előadó: Dr. Hajnóczy Gábor művészettörténész

III.26. kedd 18.00: Egészségnevelési kör

Előadások, ételbemutatók

Vezeti: Kovács Viktória

III.28. csütörtök 19.00: „A spanyol egzisztencializmus – Ortega istenképe”

Előadó: Dr. Csejtei Dezső filozófiatörténész

Fejezetek a magyar hadtörténelemből

márc. 21: A városok és a hadoktatás a középkorban

Előadó: Petrovics István, JATE

ápr. 4.: Magyar kalandozások

Előadó: Veszprémi László, Hadtörténelmi Intézet

ápr. 18.: Mohács

Előadó: E. Tóth Sándor, JATE

(Bj.: 30 Ft)

A TÁK márciusi programja:

11.: Country-club

12.: Renaissance tánc ház – táncot tanít: Daktar László

13.: Társastánc – táncot tanít: Lázár György

18.: Ragtime-club: Bohém Ragtime Band

19.: Buda Ádám Balassi Bálint műveiből tart előadást

20.: Tánc ház – táncot tanít Csúri Ákos, zenél a Fabatka zenekar

21.: *A Talizmán együttes meghirdetett jazz koncertjét későbbi időpontra halasztották*

22.: Epilóg Kamara – Beckett, avagy az ifjúság nem édes madár

25.: Blues kocsma – zenét szolgáltat a Tirke Honolulu

26.: Epilóg Kamara – Beckett, avagy az ifjúság nem édes madár

27.: Társastánc ház – táncot tanít Lázár György

28.: Fordított napi buli – diákfőigazgató választás

Figyelem! Márc. 28–29: Fordított nap. Pártok jelentkezését várjuk. Jelentkezni lehet a Hallgatói Irodán vagy a Közművelődési Titkárságon.

1991. március 19. délután 4 órakor a Topolyán HKT–Tű focimeccs!

HE-HE...

Március 20-án Csoóri Sándor szavalóversenyt rendez az Irodalom Tanszék. Jelentkezni lehet a tanszéken a költő bármely versével vagy tanulmányával

A másodéves népművelés szakos hallgatók a Közművelődési Titkársággal és tanszékükkel közösen április 14-től 20-ig **Országos Közművelődési Hetet** rendeznek. A programtervezet most készül, a részletes műsort következő számaink valamelyikében természetesen közöljük. Előzetesként: délelőttönként szakmai fórum lesz (konferenciák, szakértői előadások), délután és este vegyes kulturális programokat tekinthetnek meg az érdeklődők. (koncert, videó, filmek).

ÉLET-HALÁL TITKAI

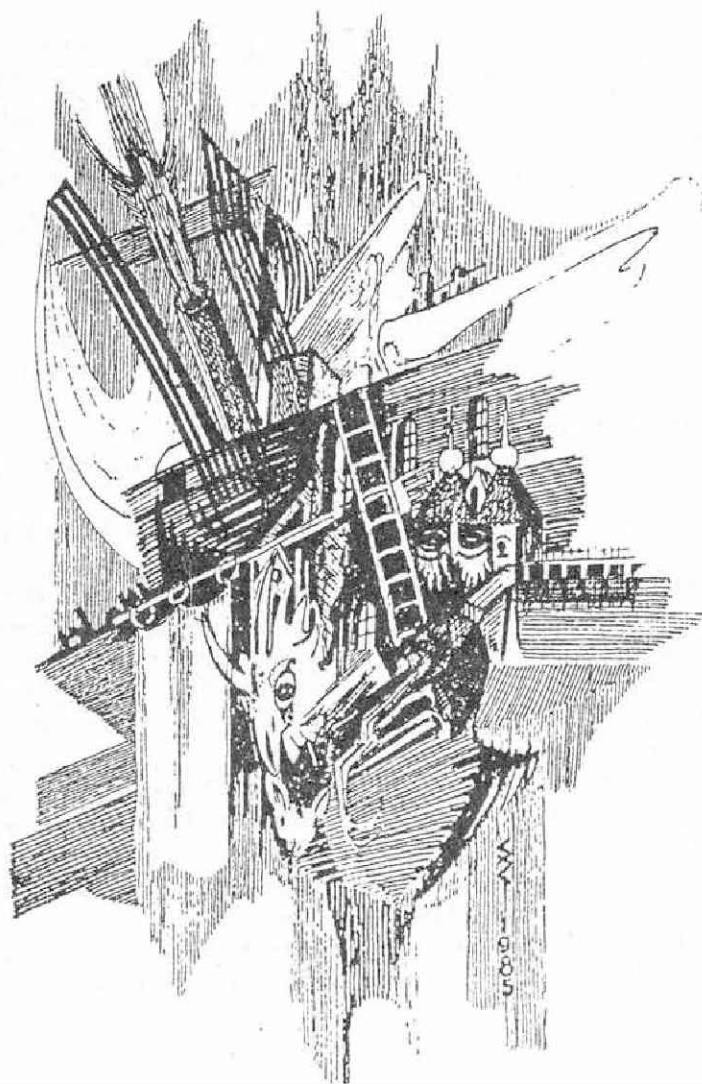
AKUPUNKTÚRA, TERMÉSZETGYÓGYÁSZAT A SZEMÉSZETBEN

Fejlett, számítógépes, programozott társadalmunkban mind jobban szorul az ember technikája kiszolgálójává. Egyre több a fáradt, szellemileg kimerült, rosszul látó, beteg szemű ember. Gyógyulását legtöbbször szintén az őt ebbe az állapotba juttató technika csodáitól várja. Szerencsére egyre többen vannak, akik megpróbálnak őseik több ezer éves tapasztalataira, a természetadta lehetőségekre támaszkodva gyógyulni. Ezeknek az embereknek kíván hasznos, praktikus, könnyen, bármely háztartásban alkalmazható tanácsokat, recepteket adni e most megjelent kis kézikönyv Dr. Ozsváth Mária szemész, akupunktőr tollából. A szerző saját jól kipróbált tapasztalatait, kutatásait teszi közkinccsé. Fogadjuk el, mert csak rajtunk múlik, hogy csökkenjenek a sorok az orvosi rendelők előtt, hogy szervezetünket ne terheljük túl mellékhatásoktól sem mentes gyógyszerekkel. Hisz a gyógyszerek itt vannak körülöttünk, csak fel kell ismernünk őket. A könyvben adatokat, tanácsokat, recepteket találunk szemészeti problémáink, betegségeink (kancsalság, zöldhályog, rövidlátás, távollátás, lencseeltérés...) otthoni praktikus kezelésére, gyógyítására. Az ajánlott lehetőségek is tágak.

- Akupunktúra;
- akupressúra – pontos térképpel, könnyen megtanulható útmutatással;
- jóga – koncentálás, légzésgyakorlat, relaxációs gyakorlatok;
- szemtorna – a könyv melléklete tartalmazza a szükséges ábrákat, rajzokat, kellékeket;
- természetes gyógymódok.

Köszönet a szerzőnek kincsei közzétételéért, remélve: élni tud vele az ember.

O. Gábor Dániel

Situation der deutschen Minderheit in Ungarn: Sprach- und Kulturpflege auch an der Hochschule

Denken alle an Dasselbe, wenn man das Wort „ungarndeutsch“ hört? Warscheinlich nicht.

Nach unserer Meinung ist ein Ungarn-deutscher derjenige, dessen Muttersprache Deutsch ist. Das bedeutet nicht, dass die heutigen Generationen (Eltern, Grosseltern) Deutsche sind, es wurden ja schon vom 12 - bis zum Ende des 19. Jahrhunderts Deutsche in vielen ungarischen Gebieten angesiedelt. Diese Ansiedlung hatte mehrere Gründe, sowohl wirtschaftliche, als auch politische.

Viele, die in diesen Dörfern leben, sprechen allerdings nicht mehr den alten Dialekt der Grosseltern, aber ihre Familiennamen verraten eindeutig, dass ihre Vorfahren Deutsche waren.

Es ist aber interessant, dass die Leute, die auf verschiedenen Gebieten leben, verschiedene Dialekte sprechen und über verschiedene Sitten verfügen und dieser Unterschied ist sogar schon zwischen benachbarten Dörfern zu beobachten. Leider werden diese Dialekte und Brauche oft nur von den älteren Leuten gepflegt, sie haben ja ihre Jugend unter anderen Lebensumständen verbracht, als die Familie die grösste Rolle bei der Erziehung der Kinder spielte.

Ihre Kinder wurden jahrzehntlang zum Gebrauch der ungarischen Sprache in Schulen und Arbeitsplätzen gezwungen. Das ist ein Grund dafür, dass die heutigen Jugendlichen oft nicht mehr die Sprache der Grosseltern sprechen.

Es ist vielfach zu bemerken, dass sie den Dialekt verstehen, aber sprechen können sie ihn nicht.

Die Sitten, Brauche, Literatur und Kultur der Vorfahren würden in einigen Jahrzehnten mit den wirklichen Trägern aussterben, wenn wir - die junge Generation - sie nicht bewahren und weitergeben würden.

Dazu bieten sich heutzutage mehrere Möglichkeiten, vor allem im Unterricht. Diese Arbeit beginnt schon in den Kindergärten in der Form von Gesang- und Tanzunterricht. In den Nationalitäten-Grundschulen werden die Kinder mit den Volkstrachten, Festbräuchen wie z.B.: Weihnachts- und Osterspiele bekannt gemacht.

Es gibt immer mehr Bemühungen Volkstanzgruppen zu gründen die mit ihrem Antritt die Möglichkeit bieten die wiederauflebenden Brauche kennenzulernen. Dabei helfen auch die deutschen Nationalitäten - Leselager, die jeweils im Sommer veranstaltet werden. Diese Leselager wurden am Anfang nur im Komitat Branau organisiert, später auch in anderem Komitaten. In diesem Lager werden kleinere Gruppen gebildet, wie Literaturgruppe, Puppentheatergruppe, Reportergruppe usw. Die Kinder haben die Möglichkeit, mit älteren Leuten Interviews zu machen, von ihnen Lieder, Tänze und Gedichte zu lernen.

Dies ist sehr wichtig, denn sie können nur so mit den noch lebenden Trägern dieser Kultur in Kontakt kommen. In den Grundschulen bedeutet der Lehremangel ein grosses Problem, besonders das Fehlen von Nationalitätenlehrern, die die Probleme, die Kultur dieser Leute kennen.

In Ungarn wurden bis 1989. nur in Fünfkirchen, an der Janus Pannonius Universität deutsche Nationalitätenlehrer ausgebildet, aber seit dem Jahr begann die Nationalitätenausbildung auch an unserer Hochschule in Szeged.

Dieses neue Fach brachte gleichzeitig auch neue Möglichkeiten für den Fachbereich Germanistik.

Die ausländischen Beziehungen tragen sowohl zur materiellen als auch zur moralischen Unterstützung des Unterrichtsniveaus bei.

Deutschsprachige Lektoren aus Deutschland und Österreich helfen mit ihren Arbeiten bei dem Erlernen der Sprache.

Die Studenten haben mehrere Möglichkeiten, sich um ausländische Stipendien und Tielstudien zu bewerben. Solche sind z.B.: DAAD-Stipendien in Deutschland, die vom Goethe Institut organisierten mehrwöchigen Sommerkurse in Rothenburg oder in Pinkafeld. Unsere Nationalitätengruppe verbrachte das vorige Semester in Potsdam im Rahmen eines germanistischen Teilstudiums. Das Ziel dieses Teilstudiums ist nicht nur die Pflege der Sprache, sondern auch das Kennenlernen von Kultur und Bräuchen der dort lebenden Leute sowie einiger Landschaften und Städte des Landes.

Für die Ausbildung der Nationalitätenlehrer ist das Kennenlernen der Werke der heutigen ungarndeutschen Dichter, Schriftsteller und Künstler unbedingt nötig. Weiterhin eine Information über die aktuellen Probleme der Deutschen in Ungarn. Dabei helfen: das Wochenblatt der Ungarndeutschen, die „Neue Zeitung“, der jährlich erscheinende „Deutsche Kalender“, die Gedicht- und Novellensammlungen wie auch das vom Fünfkirchner Fernsehstudio gesendete Kulturmagazin „Unser Bildschirm“.

Wir hoffen, den Lesern durch diesen kurzen Bericht einen Überblick über die Studienmöglichkeiten der Nationalitäten-Studenten an der Pädagogischen Hochschule in Szeged vermittelt zu haben.

A német kisebbség helyzete Magyarországon: nyelv- és kulturápolás a Főiskolán is

Vajon mindenki ugyanarra gondol-e a „nemzetiségi” szó hallatán? Valószínűleg nem.

Véleményünk szerint német nemzetiségi az, akinek anyanyelve német. Ez nem azt jelenti, hogy a mostani generációk (szülők, nagyszülők) németek, hisz rengeteg magyarországi községbe telepítettek már a 12. századtól a 19. sz. végéig németeket. A betelepítésnek különböző okai voltak, hol gazdasági, hol politikai. Sokan, akik ezekben a községekben laknak, nem beszélnek már a nagyszülők régi dialektusát, de családnévük árulkodik arról, hogy egykori őseik németek voltak.

Érdekes azonban, hogy a különböző területeken élő emberek más nyelvjárást beszélnek, más szokásokkal, hagyományokkal rendelkeznek, de ez a különbség sokszor már a szomszédos települések között megfigyelhető. Sajnos ezek a hagyományok, dialektusok már csak az idősek körében élők igazán, hisz ők fiatal korukat más körülmények között élték, amikor a család játszott nagyobb szerepet a nevelésben, tanításban.

Gyermekeik évtizedeken át a magyar nyelv egyre gyakoribb használatára kényszerültek az iskolákban, munkahelyeken. Ez egyik oka annak, hogy a mai ifjúság már nem beszél a nagyszülők nyelvét. Sokszor tapasztalható, hogy értik a nyelvjárást, de beszélni már nem tudják. A szokások, hagyományok, irodalom és kultúra néhány évtized múlva kihalna, ha mi – az ifjú generáció – nem őrizné meg és nem adná tovább.

Erre napjainkban egyre több lehetőség nyílik, elsősorban az oktatásban. Ez a munka már az óvodákban elkezdődik, énekek, táncok tanításának formájában.

A nemzetiségi általános iskolákban már megismertetik a gyerekekkel a népviseletet, az ünnepi hagyományokat, mint pl. karácsonyi, húsvéti játékok, szokások.

Egyre nagyobb az igény arra, hogy néptánc csoportok alakuljanak és fellépéseikkel mindenki számára megismerhetővé tegyék az újraeledő hagyományokat. Ezt segítik a nyári német nemzetiségi olvasótáborok is. Ezeket a táborokat kezdetben csak Baranya megyében szervezték, később több németajkú megyében is. Kisebbségi csoportokat alakítanak, pl. irodalom-, báb-, riportercsoportot. A gyerekeknek lehetőségük van arra, hogy idősebb emberekkel riportot készítsenek, tőlük dalokat, táncokat, verseket tanuljanak.

Ez nagyon fontos, hiszen csak így kerülhetnek kapcsolatba a hagyomány még élő hordozóival.

Problémát jelent az általános iskolákban a tanárhiány, az olyan tanárok hiánya, akik ismerik a nemzetiségi problémáit, kultúráját.

Magyarországon 1989-ig csak Pécsen, a Janus Pannonius Tudományegyetemen képeztek német nemzetiségi szakos pedagógusokat, majd attól az évtől a szegedi főiskolán is bevezették a német nemzetiségi képzést. Ez az új szak egyúttal új lehetőségeket is hozott a német tanszék életébe. A külföldi kapcsolatok mind anyagi, mind erkölcsi támogatásokkal emelik az oktatás színvonalát.

Német anyanyelvű lektorok Németországból és Ausztriából segítik munkájukkal a nyelv tökéletes elsajátítását.

A hallgatóknak lehetőségük van többféle külföldi ösztöndíj és részképzés megpályázására. Ezek között van pl. DAAD-ösztöndíjak Németországban, nyári többhetes tanfolyamok a Goethe-Intézet szervezésében Rothenburgban és Pinkafelden.

A nemzetiségi csoport az elmúlt semestert Potsdamban végezte germanisztikai részképzés keretében. A részképzés célja nemcsak a nyelv tökéletesítése, hanem az ott élő emberek kultúrájának, szokásainak és az ország egyes részeinek, tájainak megismerése is.

A nemzetiségi tanárképzéshez szükséges a jelenleg élő német nemzetiségi írók, költők, művészek munkáinak megismerése. Továbbá tájékozottság a magyarországi németiség aktuális problémáiban. Ehhez nyújtanak segítséget a nemzetiségi hetilapja, a „Neue Zeitung”, az évenként megjelenő „Deutscher Kalender”, verses- és novelláskötetek, valamint a Pécsi Körzeti Stúdió által sugárzott kulturális magazin, az „Unser Bildschirm”. Remélhetőleg megfelelő áttekintést adunk az olvasóknak ezzel a rövid beszámolóval a szegedi főiskola német nemzetiségi szakos hallgatóinak tanulmányi lehetőségeiről.

Gasser Zsuzsanna

Erbár Szilvia

HIRDETÉS

Az Újszentiváni Általános Iskola igazgatósága pályázatot hirdet 1992-ben végző angol-magyar (esetleg angol-bármely szak) szakon végző hallgató részére. A hallgató részére tanulmányi szerződéssel 1992. augusztusáig havi 3-4000, Ft (a tanulmányi eredménytől függően) támogatást fizetünk. Az érdeklődő hallgató keresse meg iskolánkat személyesen vagy írásban az alábbi címen:

Általános Iskola Újszentiván, Kossuth u. 15. 6754

Telefon: 77-065

Újszentiván Szegedtől 10 km-re található. Buszközlekedése jó. Utiköltséget a fennálló rendelkezések szerint térítünk majd. Menetidő: 25 perc. Szeged egyes külvárosi részei nehezebben közelíthetők meg.

Újszentiván, 1991. február 20.

Gulácsi János

igazgató

Felhívjuk a tisztelt hallgatók figyelmét, hogy a Személyiség-koncepció című jegyzet a Pszichológia Tanszéken megvásárolható naponta 8-15 óráig.

Egy kedvező hír fotósoknak - mindenkinek

Olcsó kínálat:

Fekete-fehér és színes reprodukciók készítése 30-50-70 %-os árkedvezménnyel: diáról, negatívról, képről, vagy bármilyen anyagról. Maximum 3 napos vállalási időre. (A sürgősségi felár felszámolása nélkül.)

- színes repro: 158 Ft/db hivatalos ár helyett 46 Ft/db (fekete-fehér ugyanennyi). Ha 20 felvétel fölött rendeltek, féláron kapjátok meg.

- Amatőr filmek kidolgozása 70 Ft helyett 50 Ft. A képek: 16 Ft helyett 13 Ft. (Utánrendeléskor is.)

... és minden olcsóbb!!!

Szeghy Andor: Fotó

Szeged, 6722. Kálvária sugárút 19. Telefon: 15-284 (este 20 órától)

Nyitvatartás: 10-18 óráig.

Bővebb tájékoztatást szórólapokon találtok.

ANGLIAI NYÁRI MUNKALEHETŐSÉG

18-25 éves diákoknak

- Gyümölcszedés az általad kiválasztott időponttól tetszőleges ideig (akár egész nyáron)

- Napi kb. 20 font kereset! (Ha jól dolgozol lehet több is.)

- Kitűnő nyelvtanulási lehetőség, bár nyelvtudás nem szükséges.

- Jelentkezéshez szükséges kezdőtőke 50 font (amiből 25-öt vissza fogsz kapni).

- Részletes prospektust és jelentkezési útmutatót 500 Ft + postaköltségért utánvétellel is elküldöm!

Kötött létszám! Jelentkezz minél előbb!

Cím: Kármán T. Kollégium 702. szoba

1111. Budapest XI. Irinyi J. 9-11.

Ünnepsoroló A húsvéti ünnepkör I.

Az Újszövetség legnagyobb csodája, a keresztény hit alapja, a Krisztus által ígért jel, a feltámadás: „Ettől kezdve Jézus jelezni kezdte tanítványainak: Jeruzsálembé kell mennie, sokat kell szenvednie a vénektől, a főpapoktól és az írástudóktól, megölik, de harmadnap feltámad.” (Mt 16,21) „Ekkor néhány írástudó és farizeus így szólt hozzá: Mester, jelt szeretnénk tőled látni. A gonosz és házasságtörő nemzedék jelt kíván – válaszolta – de nem kap mást, csak Jónás próféta jelét. Amint ugyanis Jónás próféta három nap és három éjjel volt a hal gyomrában, úgy lesz az Emberfia is három nap és három éjjel a föld szívében.” (Mt 12, 38–40) Az Isten-ember kapcsolat, melynek kezdete az Ábrahámnak tett ígéret: „Általad nyer áldást a föld minden nemzetsége” (Ter 12,3), Jézus Krisztusban nyerte el teljességét, mikor megtestesült az Ige, s az emberiség bűneit magára véve föláldozta a kereszten, de nem lett úrrá rajta az enyészet, hanem: „...a halálból való feltámadásával Isten Fiának bizonyult” (Róm 1,4). Röviden ez a Húsvét tartalma.

Hamvazószerda a Nagyböjt kezdete. A hamvazkodás ősi szokása kötelező szertartássá csak 1091-ben vált II.Orbán jóvoltából, a beneventói zsinat határozataként, bár a hamu a bűnbánat szimbóluma már az Ószövetségben is. (pl.: „Hangos sírásban törtek ki, megszaggatták ruhájukat és hamut szórtak a fejükre.” [Jób 2,12]) Az őskeresztények a töredelem jeléül hamuval hintették meg magukat. A nagy bűnösök mezítláb, zsákszerű vezeklő ruhában, a templom kapujában várták a püspököt, aki a templomba vezette őket. Elmondták a hét bűnbánati zsoltárt, majd a püspök fejükre tette a kezét. Megszórta őket hamuval, feladta nekik a penitenciát, és meghintette őket szenteltvízzel, majd miként az Úr a paradicsomból Ádámot, kiutasította őket a templomból. A nagyböjt egész idején többé a templomba nem mehettek, csak az ajtóban állottak, és a bemenő hívek imádságát kérték. A Hamvazószerdán elmondott figyelmeztetés: „Jusson eszedbe em-

ber, hogy porból vagy, és visszatérsz egykor a föld porába!” – emlékeztet múlandóságunkra, s arra kezdetét vette a Nagyböjt, a bűnbánat ideje. A negyven napos előkészületi időszak a IV. századra alakul ki, ekkor a böjt kezdete (a nyugati egyházban) a Húsvétot megelőző hatodik vasárnap, ez ki egészül négy pótnappal, mert a vasárnapok nem tartoznak a böjti időhöz. A negyven napos terminus evangéliumi hagyományra nyúlik vissza. Mindhárom „szinoptikus” elbeszéli Jézus pusztai böjtiét és megkísértését: „Akkor a Lélek a pusztába vitte Jézust, hogy a sátán megkísértse. Negyven nap és negyven éjjel böjtölt, de végül megéhezett. Odalépett hozzá a kísértő és így szólt: »Ha Isten Fia vagy, mondd, hogy ezek a kövek változzanak kenyérré.« Azt felelte: »Meg van írva: Nemcsak kenyérről él az ember, hanem minden tanítással is, amely az Isten szájából származik.« Most a szent városba vitte a sátán, és a templom párkányára állította. »Ha Isten Fia vagy – mondta – vesd le magad, hiszen írva van:

”Parancsot adott angyalainak,
a kezükön hordozzanak majd,
nehogy kőbe üsd a lábad.”«

Jézus így válaszolt: »Az is meg van írva: Ne kísértsd Uradat, Istenedet.« Végül egy igen magas hegyre vitte a sátán, s felvonultatta szeme előtt a világot összes országát és dicsőségüket. »Ezt mind neked adom – mondta – ha leborulva imádsz engem.« Jézus elutasította: »Távozz, sátán! Meg van írva: Uradat, Istenedet imádd, és csak neki szolgálj!« (Mt 4,1–10)

A nagyböjt régen valóban szigorú böjtölés volt, manapság a lényegesebb lelki tartalomra került a hangsúly, de fontos, hogy ezzel együtt szorítsuk vissza a testet-testiséget, s bűnbánó lélekkel készüljünk a húsvéti szentgyónásra és szentáldozásra, hogy megtisztult lélekkel, Krisztussal együtt „új életre” támadjon.

B.T.

"Tanulj, fiam, mert elvész a nép, mely tudományok nélkül való"

Mélyen magunkba szívta Sütő András intelmeit vettük batyunkat. Szívünkben a Hargita fenyvesei közt gyújtott piciny fényekkel elindultunk megkeresni a „Tudás Fáját” a nagy magyar éjben. Igen, hogy táplálhassuk vele piciny, pislákoló tözeinket. Táplálni és adni tovább új meg új fényeket gyűjtve, míg föl nem hasadozik az ég baldachinja.

Ápolnunk kell e lángot, e fényt, mert még nagyon sérülékeny. Hogy megtalálhassuk a „Tudás Fáját” az éjszakában, összetesszük piciny fényeinket féltve, óva.

Úgy döntöttünk, felkérünk ápolására mindenkit, kinek érdeke, hogy megpirkadjon, hogy otthonainkban újra kigyúljon a fény. Hisz

"Azért vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne."

Ezt az otthont próbáljuk megteremteni mi, Erdélyiek és ki tudja még, honnan, tarsolyunkban (melyet újra s újra vámvizsgálatnak vetnek alá) anyanyelvünkkel, kultúránkkal.

Örömmel tesszük közhírré, hogy '91. március 08-án a Tamási Áron Klubban megalakult az EMDE – az Erdélyi Magyar Diákok Egyesülete. A frissen alakult szervezet örömmel vár mindenkit, ki úgy érzi, saját fényével is táplálni tudja kicsiny lángunkat; jöjjön el, szemlélje meg profilunkat a pislákoló tűznél.

E FÉNY ÁPOLÓI

Ribáry Zoltán
Metatúra

Nem tudom miért
dermedt fényképpé
bennem az a girbe-guba
téli fa, mely gyökereivel
a földbe, ágaival az égbe
markolt görcsösen

És azt sem tudom
miért lett a versben
– épp e fa – önnön metaforám

Hevér Gábor

VAGYOK ÉN IS OLYAN...
/Üzenet Jannus Pannoniusnak/

Ide figyelj, te zseni!
Szerencsés embernek tarthatod Magad.
Én még sohasem jártam Itáliában.
Te viszont nem olvastál Juhász Ferencet!

TUDOM!

Amit két géniusz megbeszélhet
egymással az életben;-
annak a jó háromnegyedén már
túl vagyunk a Nagy Rádival.

BÖZÖDI GYÖRGY CSENDES FELTÁMADÁSA

Bözödi György a tipikusan erdélyi értelmiségiek közé tartozott: munkássága során több, egyébként – rendes körülmények között – egy-egy életművet teljesen kitöltő szenvedéllyel találkozott, amelyeket nem vetkőzött le véglegesen sosem, hanem általuk több műfajos szerzővé fejlődött.

A tájékozatlan talán arra is gondolhatna, hogy manapság az ilyenfajta szándék eredendően gyanús: magában hordozza a sznobizmust és a felületességet, mert a XX. század végére, amikor a diszciplínák is felbomlottak és a szakemberek csak egy általuk választott pásmán haladnak – mert a polihistorok ideje végérvényesen lejárt és hiába is emlegetnek itt-ott egy vagy több kiemelkedő egyéniséget, ők csak az említett szabály ellenpéldával való igazolásáért léteznek.

Ki is hát Bözödi György, hogy emlékezete ilyen formátumú kérdés felvetését követi, milyen értékű és hány mellékvetületű hagyatékkal állunk szemben?

Bözödi Györgyről igencsak keveset tudhattak meg az utóbbi évtizedekben felnövekedett nemzedékek, mert ő vagy nem ért rá a nyilvánosság elé állani vagy nem akart, vagy éppen valami újabb *süllyesztőbe* rekedt, mint *nemkívánatos személy*. Új könyvekkel a romániai könyvkiadásban az utóbbi évtizedekben nagyon gyéren jelentkezhetett, inkább csak tanulmányait olvashattuk hébe-hóba, s hála a *Székely bánja* néhány évvel ezelőtti magyarországi újabb megjelenésének megdöbbenhattünk józan sorait olvasván a láttatott valóságtól. Csak erre az egy könyvre gondolva is felismerhetjük, hogy mennyire *veszélyes szerző* vezérel minket Orbán Balázs-i következetességgel a harmincas évek Székelyföldjén és sorolja, hogy mit látunk, amit egyébként mi nem is látnánk, (ma sem) nézelődvén sem.

A Halott-világítás című novella-válogatást egy szuszra szeretné elolvasni az ember, mert alig ér be a meszerien megszerkesztett történetek sikátoraiba, máris otthon érzi magát bennük, mintha Móricz mesélőkedve és Tamási fantáziája /a nyelvi játékoság nélkül/ találkozna itt, sajátos ötvöződéssel, egy más, egy ismerőségében új hangot alkotva. Bözödi hősei rendes, földönjáró emberek és történeteik is ilyen „földhözragadtak”, még akkor is, ha a történet részben már nem is a földön játszódik /lásd a *Mennysorszámban* című frást/, ha akar sem tud elszakadni a valóságtól. Ez a nagy szegénység, amely mindig jelen van, kísért /a novellákban, mégsem mutat fel semmi megalázót, mert nincs szégyelnlivaló abban, ha a hősöknek keményebben kell megvívniuk eme örökös kíséreléssel, sőt igazán így tudnak győzedelmeskedni a nehéz helyzetekben és bukásaiknak a fennmaradásért-küszködés ad vígasztaló színezetet, ha egyéb földi jó nem is: a küzdés legalább örök. A jószág nem nyeri el jutalmát, a bűnös nem kap büntetést, de a személytelenül ott bujkáló fró megsúgja, hogy mit kellett volna, mi lenne a szép, a jobb, és mintha még vígasztalna is lírai futamaival, emlékeztetvén bennünket arra, hogy a földön járunk.

Féje Géza írta Tamási Áronról, hogy ő „a hagyományos székely falu utolsó, nagy summázója” – én ezt a kijelentést merem a Bözödi irányában módosítani, hiszen az ő indulása idején – a harmincas évek elején, derekán – létezett még az a falu, s bomlása – pld. a mkaerővándorlás – követhető a Bözödi-novellákban felbukkanó emberi sorsokban. Nem kívánok primitív rangsort felállítani az írók közt, csak vágyom arra, hogy végre Bözödi is könyvespolcunkra érkezzen, az őt illető helyre, a klasszikusok mellé, abba a sorba, mely ma is élő nagyjainkkal együtt az összmagyar kultúrához és – élethez tartozik.

Bözödi György teljes megérkezésének azonban több akadálya is van. Először is a legilletékesebb, a romániai magyar könyvkiadás komoly nehézségekkel küszködik: egyelőre még nem tudja behozni azt a lemaradást, amely a cenzúrák-évekből származik, képtelen piacorientáltan gazdálkodni. Másodsorban említettem B.Gy. sokoldalúságát; erről a következőt olvashatjuk a kötet Gálfalvi György-írta előszavában: „Azt a valóságirodalmat, amelyet riportjaimban, a Székely bánjában, de regényeimben és novelláimban is képviseltem, 1944 után lehetetlen lett volna folytatnom. Ezért húzódtam vissza a történelembe. /.../ Életem főművének azt a 3000 cédulát tartom, amellyel a Székely Oklevéltár 860 adatát kiegészítettem. /.../ Tovább kutattam Gábor Áron után, s olyan adatokra bukkantam, amelyek egészen más színben mutatják, mint ahogyan a köztudatban él. /.../ Hát az említetteken kívül van ugye az 1562-es székely lázadásról készülő könyvem. Erről a témáról már sokat írtam, de a leglényegesebbet még ezután akarom elmondani. /.../ De előbb még különvéleményemet kell közölnöm Petőfi sorsáról. Előljáróban csak annyit mondhatok, hogy én nem tudom, hol van Petőfi sírja, de azt tudom, hol nincs: Fehéregyházán. Két, egymástól teljesen független adatom van arra, hogy Petőfi július 31-én este ott volt Bem szekeren.” Gálfalvi György megkérdezte a továbbiakban tőle: „Nem lenne célszerűbb, ha nem szórnád ennyire szét a figyelmedet /.../? – Persze, hogy célszerűbb lenne. – válaszolta Bözödi. Én is tudom, hogy el kellene határoznom magam s végre legalább az egyiket megírom. De az a helyzet, hogy engem a kutatás jobban érdekel, mint az írás. A kutatás során állandóan új adatokra bukkanak, a megírás viszont lezárja a témát, s ezzel tőlem is elzárja; és én nem tudok, de nem is akarok megvárni a témáimtól.”

1989. november 25-én az életmű lezárult, s Bözödi György földi maradványai is hazaérkeztek a bözödi földre. Félő, hogy a tervezett munkát nem fejezte be, mert be nem fejezhette, de mindaz amit feltárt több évtizedes munkával beépülhet a kultúrába, akár annyi más *számítalan és névtelen* cselekedet, talán észrevétlenül, mint a *Lajos, a gondviselő* című novella hősének emberi áldozata: „Lajos a hátulsó kerék alá került. Nem bírta már erővel tovább fékezni az elsőt és lemaradt. A kocsí féloldalt billen, de nem a szakadék felé, mert ott Lajos van, hanem az ellenkező irányba, majd a következő pillanatban felborul az úttestre. /.../

János, akinek ingén keresztül most már bőrére szemerkél az eső, hozzáfűzi:

– Nem disznóság? Csak ő járta meg egyedül!

És hallgat. Rozmann úr is véleményét nyilvánít:

– Nem vigyázott magára, ez az egész. Teljes életében könnyelmű volt. Ilyen esztelenségre ki vállalkozott volna más...”.

Bözödi György cédulái még hosszú ideig vezérelhetnek, halkan, észrevétlenül is beépülhetnek a mi tetteinkbe, életünkbe; ez lenne csendes továbbélése, feltámadása bennünk a Bözödi-féle áldozatnak.

Simó Márton

Könyv-jelző

J.R.R.Tolkien: A szilmarilok

Aki valaha is belépett a Birodalom kapuján, mely a végtelenbe vezet és látta harcolni a tündekirályokat, hogy a jóra való, kedves, torkos hobbitok oldalán megmutatkoznak, szemükben égi fény és kardjuk a Rossz halálának hírnöke; aki elmerengett a tudás hatalmasságán, ami a Szürke Gandalfból árad; aki maga is felöltötte (képzetele erejével) a törpök csodáingét; aki tehát J.R.R. Tolkien segítségével bejárta a harmadkor vidékét, nyomában Szméagollal, akit Gollamnak hívnak, hogy az Egy Gyűrű nyomába érjen, kezébe kapja, érezze hatalmát, amely bénít és legyőzhetetlenné tesz, szóval aki olvasta a Gyűrűk Urát, arra meglepetésként hat ez a könyv. Nem csupán azért, mert a háromkötetes műhöz képest előbb játszódik (AZ IDŐBEN), sem mert nem vagy csak ritkán találkozunk már ismert nevekkal, sőt „fajokkal” (egyszerre bővül és szűkül a kör), hanem mert más. Míg a Gyűrűk háborújának regéje olyan, ha egyszer belépsz idejébe, magával ragad, sodor, sodor (illik rá a kifejezés: regény-folyam), az új könyv teljesen elüt ettől. Olvasása szinte keresztülvihetetlen: rengeteg név, családnevek sűrű szövevénye, a történet több szálon fut, megakad, leáll. Mégis.

Tolkien, mint megtudhatjuk, nem regényt írt. Mitológiát és történelmet tájjal, nyelvekkel és filozófiával, életekkel és harcokkal. Csodakövekkel („élnek a kövek, mert bennük is erő szalad...”) és csodalényekkel. Genezist ír (az ainuk éneke) és halált. Nem az volt az emberiség történelme, amit ő ír. De aki elolvassa a Gyűrűk Ura után az „új” Tolkien-művet (jellegzetessége, hogy több, teljesen különálló rész lett összeszerkesztve benne), az elképzeleli: ilyen is lehetett volna a mi történelmünk. És lesznek akikben az elképzelés sejtéssé forrja magát,

a sejtés gyanúvá érik és a gyanúból bizonyosság terem. Ha lehet, nekik ajánlom a Szilmarilok-at. Nem csak a könyvet.

–Nyúl–

(J.R.R.Tolkien: A szilmarilok, Árkádia Bp, 1991; 198,-Ft)

KÖNYV-JELZŐ HELYETT

Helyzet-jelentés

Soha ilyen könnyen nem olvastam ki még a sorok mögül a jelentést. Soha ilyen könnyen nem tudtam néhány, már-már arcpirítóan egyszerű kijelentő mondatba foglalni mindazt, amit sejteni véltem.

Nem hiába szerzett ez az ország annyi gyakorlatot a képes beszéd értésében, mikor évtizedeken keresztül iróniába bújtatott, metaforák sűrűjébe menekített, áttételekkel finomított gondolatok éltethették csak az olvasótáborát. Mikor egy ország tanult szépirodalmiul. Hejh, azok voltak a szép lapok!

De ne feledkezzünk meg a sajtóról sem, mert azokban a néhai időkben a lapok közti mérce sem az volt, hogy mit s hogyan közölt az olvasóval, hiszen irány-vonalvezetővel gépelték a híreket, hanem sokkal inkább az, hogy mennyit és miképpen hallgat el. Mennyit akar és azt miképpen tudja elbújtatni a fekete-fehéren sorjázó betűk mögé, csak úgy szürkén, homályosan, alig észrevehetően.

Ma bezzeg szabad a vásár! Miként szabad a szólás, szabad a sajtó, szabad a piac – a szórend még mindig az –, és ki tudná hánytalanul felsorolni hirtelen nyakunkba szakadt korlátlan lehetőségeinket. Mindent ki lehet mondani – nyíltan, s szinte ugyanennyit ki is lehet nyomtatni – feketén-fehé-

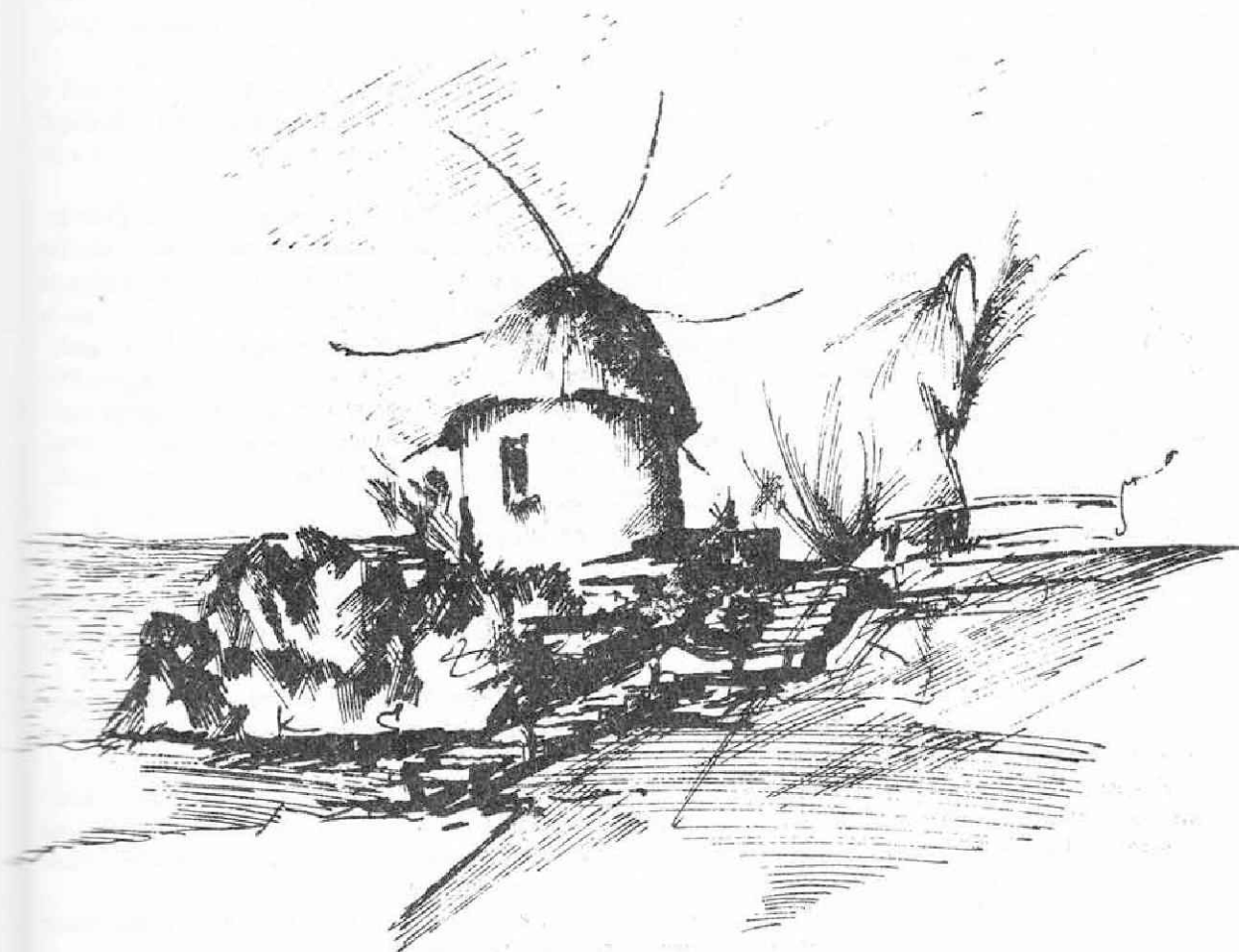
ren. Újabb és újabb folyóiratok jelennek meg a színen, nagy multú ujságok váltanak arcukat a lépéstartás végett, kisvárosok indítanak bátran-büszkén napilapokat, és persze észrevétlenül, csendben, vagy éppen görcsösen agonizálva tűnnek is el lapok a süüllesztőben. Könyvkiadók sokasága próbál megélni, meggazdagodni és egy-kettő – tisztelet nekik – valamiféle kulturális missziót betölteni. Ez utóbbiaknak legalább a megjelentetnivalóval nem lesz gondjuk egy ideig, tudniillik annyi az évtizedekig elzárt, le nem fordított, ki nem adott gondolat, hogy még évekig pusztán hiánypótlásból fenntarthatja magát az Atlantisz Kiadó, az Universum Reprint vagy a Pannónia Könyvek sorozat. Nem is nekik tudható be, hogy felélénkült betűforgalomba vegyülnek olyan mondatok is, melyeket inkább elhallgatni, sőt talán szégyellni illene. No de végtére is szabadság, ami van, csituljon el bennünk a cenzor. A fő, hogy van mit olvasni! Csak győzzük pénzzel, mert szabad az ár is. Bizony, távolodóban a kor, mikor kedélyesen el lehetett vitatkozni azon, hogy áru-e a kultúra, de közben nem kellett mélyen a zsebünkbe nyúlni érte – legalábbis a támogatottért.

Ma a könyvek mustrája már nem a betűknél kezdődik, hanem a számoknál ott hátul, amelyek már csak elvétve kétjegyűek, s amelyek mögött ott áll, hogy Ft.

És ekkor váratlanul feltűnt a kirakatokban, „a felét mi már kifizettük”. Féláron egy léten át – pontosítva, az Almamater megszüntetése előtti héten át. A könyvbarátok megrohanták hát az üzletet, járták sorra egyiket a másik után, hol mit lehet még, és ürültek a polcok, és állták a sorokat türelmesen hol az utcán a bolt előtt, hol már bent a kosárért, hol a pihenni nem tudó pénztár előtt, függően attól, hogy a boltvezető mi módon igyekezett kordában tartani az áradatot.

Ott a sorban lassan tipegve jutott eszembe, hogy az ezek mögött a sorok mögött rejlő jelentés mennyire nyilvánvaló. Mert nemcsak az egymás mögé nyomtatott betűknek van jelentése, hanem az egymás mögé rendeződő embereknek is. Ez a jelentés számomra ennyi, szegényedünk, de még élünk. S ami majdnem ennyire fontos, még olvasunk.

-ime-

Első írás rovat

Kozma Mariann: Mefisztói kábulat a színpadon

Van egy újság, a Tű, s egy lehetőség egy cikk megírására. Mögötte öröm, hit és remény. Kritikácska készül, az öröm pedig nagy kincs minden időben. Ennek oka a cél, ami ugyan még mesze van (hosszú az élet – mondják a bölcsek), de elindulni nehéz, mert vár a megméretetés. Úgy döntöttem, a pusztá valóság, az olvasó, mint néző a színházban döntsön a kritikás cikkeske fölött.

Mérd hát le, kedves olvasó (s légy kritikusom), egy kezdő sejtéseit, számypróbálgatásait Gounod Faustjának kapcsán!

A karmester, Molnár László int s az opera elkezdődik. Színen az öreg Faust, aki az emberi lét alapvető kérdéseit boncolja. Rátelepszik a fiatalság démona, miközben várja a halált. Ezzel vége is szakad a filozófiai gondolatoknak, hisz a zeneművek feladata nem a lét boncolgatása, hanem a hangok elegyítése. Az eredeti Faustnak, a nagy alapműnek így az operához annyi köze van, mint résznek az egészhez. Érdekes történetet szolgáltat, miből szituáció épülhet. Aztán jönnek az ezt a színpadokra felépítő hol izgalmas, hol pedig szürke figurák. Ennek kulcsa a színész, az énekes, aki vagy „átvilágítja” a szerepet vagy sem. Ez a lényege valamennyi színpadi előadásnak. S a kulcs az „epikus karmester”, a rendező kezében van.

A rendező, Apró Attila tévés indíttatását itt sem tagadta meg néhány hatásos kép megkomponálásakor. Mefisztó „kirobbanó” betoppanása – füstfelhő – vagy Margit két álomképszerű felidézése nemcsak szép, emlékezetes is. Ezt a képi szituációt viszi tovább csoportos jeleneteinek létrehozásakor. Ezek a képek úgy villanak fel, mint a vaku fénye az előadás menetében. Éppen ezért csak pillanatokra hatnak s önmagukban kevésnek bizonyulnak. Kevésnek, mert a szerepek már nem eléggé eredetiek, a szituációk pedig nem eléggé tisztázottak. A képeket pedig behálózza (pontosabban át kéne szőnie) annak az alapkoncepciónak, hogy a téma keretét álomlátomás adja. Ez a séma azonban nem lett beleágyazva a rendezés menetébe. Így a megvalósulás a szisztéma szigorú behajtása álom marad az álomban. Álom, mert Faust ugyan átváltozik a színen, de a végén újra öregem s így énjének megkettőződésével éled újra. A nyitó- és zárókép öreg Faustja zárja tehát az egészet, de annak kimunkálásában már nem vesz részt. Hiányzik a köetkezetesség.

Varga Mátyás kőfalai tulajdonképpen beleillenek a kor történelmi tablójába és szabad teret engednek a művészeknek is. Csupán a kertjelenet rózsái emlékeztetnek a szentimentalizmus túlbujánzására. Vágvölgyi Ilona ruhái viszont tiszta és nemes anyagból készültek. Praktikusak, mert egyszerűségükben hordozzák a figurát s az anyag természetes esését.

Az előadás legsikerültebb figurája a dörzsölt és vagány Mefisztó, akinek megjelenése katartikus. Ő az ördög, az alvilág ura, akinek jutalma taps, taps és taps. Ami nem csoda, mert a temesvári énekes szerepeltetése telitalálat. Airizer Csaba színészileg is kiváló. A mi világunkban is az ördög üli torát ...? Airizer egyénisége és hangja valóban ördögi. Ilyenkor nincs szükség illúzióra, elég a pusztá látvány a hitelességhez. Albert Tamás (az ifjú Faust) hangban még rendben is volna, de színpadi mozgása és megjelenése nem bonvivánra emlékeztet. A legnagyobb gond azonban az, hogy az énekes meg sem próbálja saját alkatának megfelelően (mondjuk félszegen) érzékeltetni Margit iránti szenvedélyes szerelmét. Szünetedélye csak póz, éppen ezért nem átérzésre, hanem – bocsnat – mosolygásra készet. S hogy a színész mennyire nem a színészi feladatra, mennyivel inkább a belépésre koncentrált...hát erről inkább ne is beszéljünk. Lehet, hogy ennek a felelősége már a nézőt terheli, aki az első sorból nézte az előadást.

Vámosy Éva Margitja partnere ellenére is szép és szerelmes tud lenni. Kedves romantikus leányt rajzol, kit gyalázata és testvére átka örületbe kerget.

„Apja fia” – mondhatjuk róla, hiszen a Szegeden közismert énekes Réti Csaba fiát, Réti Attilát láthattuk (először!) Valentin szerepében. Élete első főszerepében szépen énekelt és színészileg is hozta a kissé naiv, de bátor katonát.

Szonda Éva szépen énekel, de úgy éreztem, hgy művésziileg ettől sokkal többre képes s ez a többlet most inkább visszahúzó erőként működött. Karikó Teréz a szomszédasszony; lénye megnyugtató és természetes hatású. Réti Csaba szerepe kicsi ugyan, de színészi alakítása megnyerő.

A kórus szépen együtt dolgozott a zenekarral, bár időnként nagy tumultust okozott a színpadon. A katonakórus fellépése túl sablonosra sikerült. Szólnom kell még a balettről, mely külön szint képvisel az előadás menetében. Már megint valami szép és egyedí az, ami felvillan sűrű, légies lepel mögül. Az együttes immáron sokadszor bizonyította, hogy helye van nemcsak itt, de bárhol a világon.

A mefisztói kábulat végén a sűrű lepel helyett kinn az utcán sűrűn hullt a hó. Szép volt és tiszta, szívet melengető. Közben egy lány a kabátjába burkolózva arra gondolt...milyen távol most az iskola.

LÁTNI-VALÓ

Hogy ne légy hiú

Belépve a terembe megilletődtem kicsit, miként zavarba jöttem rosszkor nyitva be nagyanyámhoz is, mikor esteledve az ágyán kuporogva morzsolta az olvasót feszülete s szentképe alatt. Barokkos angyalok, báránykák, Szűz Mária. Tucatkép.

A kiállítóterembe érkezőt szemközt Istenanya-kép fogadja, színes szőttessel leterítve, alatta gyertyacsonkok, „szent sarok”; s körben a falakon szűtte keretben valaha tisztaszobák falain függő, nemzedékek suttozó, könyörgő imáit hosszú éveken át csendben, megadón hallgató, a háziakat hitük szerint a bajtól óvó szentképek. Évszázados múltjukkal most a fehér paravánokon függenek pőrén, egy-egy darabját képezve a gyűjteménynek, mely a Kárpát-medence népeinek üveg- és tükörképeit hivatott bemutatni.

Két forrásból táplálkoznak a népi vallásosság ezen emlékei. Egyrészt a Nyugatról érkező barokk ízlésből, mikor is az ellenreformáció a katolicizmus térhódításának érdekében a szentek kítuszát, a búcsújárások szokását, a kegytárgyak keletjét minden addiginál magasabbra emelte, s mind a barokk életszemléletet, melynek középpontjában a keresztény hit állt, mind a barokk művészeti stílust, mely szintén a vallásos érzület hevítését célozta, kiterjesztette a paraszti kultúrára is. Másrészt a keleti keresztény egyházi hagyományok szolgáltak forrásul, melyekben mélyen gyökerezik a szentek kultusza és az ikonok áhitatos tisztelete. E két hatás keveredésének arányát az egyes képeknél az etnikai, felekezeti hovatartozás és a helybéli sajátosságok határozzák meg, mert ezek az üveg- és tükörképek Közép-Európa vallási és etnikai sokszínűségének is szép bizonyítékai. Hiszen láthatunk itt darabokat a bajor és osztrák műhelyekből, melyekből a XVIII. század elején kiáramlottak ezek, a gyökereikben polgári ízléstörökvésekről tanuskodó tárgyak, hogy aztán szerte a Kárpát-medencében helyi műhelyek alakuljanak sorra és elégsék ki a továbbiakban a paraszti rétegeknél is fellépő igényt. Így díszíthették később a magyar, német római katolikus szobákat, a görögkatolikus ruszinok lakásait, az ortodox hitű szerbek és románok házait a cseh, lengyel, szlovák, magyar, erdélyi vagy éppen vajdasági eredetű festett képek.

Ikonográfiailag és stilsztikailag is a keleti és a nyugati hagyomány kettőssége figyelhető meg. Mária kultusza mindkettőben igen erős volt és életét (az Angyali üdvözlést, halálát, megkoronázását) gyakran ábrázolták, de pl. míg a Mária szíve jellegzetesen nyugati ikonográfiai típus, addig a Fájdalmas Istenanya, melynek háttérében a keresztrefeszített Jézus látható, keleti. Krisztus életének mozzanatai (születése, megkeresztelése, keresztútja és halála, feltámadása) az ortodox üvegikonok kedvelt témái, ellenben a Piéta-ábrázolásoknak magyarországi kegyképi előzményük van. A templomi ikonosztáz hatására a próféták, evangélisták, apostolok alakjai a görögkatolikus és görögkeleti hívők képein volt általános. Egy üveggépen megtalálható az őszövetségi szentháromságnak, Ábrahám vendégeinek naiv rajzolatú jelenete is, melyet századokkal előtte Rubljov oly tökélyvel megörökített. Lehetséges, hogy ótestamentumi történeteket ábrázoló képek még evangélista házakban is előfordultak Észak-Magyarországon. Elkülöníthetők a két forrás szerint a védőszentek is. Szt. Balázs a torokgyíktól óv meg a római katolikusok hite szerint, Nepomuki Szt. Jánost pedig a vizenjárók védőszentjének tartották, megfestésük ezért gyakori a Kárpát-medence nyugati felén; Szt. Miklós a gyermekek oltalmazója, Szt. György pedig az egyik legkedveltebb szent, de keleten.

Mindezen felsorolt különbségek ellenére a két hagyomány kölcsönhatása kimutathatóan és természetesen erőteljesen létezett, ami ma kicsit talán példa az egymásmellettélés kívánatos, békés természetességére.

Funkciójukat tekintve is sokfélék a képek, szolgáltak gyógyításra, díszítésre, hitoktatásra vagy ajándéktárgyként. A borsodi katolikus Mezőkövesden tükör helyett is tükörképet akasztottak a falra, mondván: „Ne nézz tükörbe, hanem tükörképbe!, Mert onnan a szenvedő Jézus vagy az Oltáriszentség néz vissza hogy ne legyen hiú, aki belenézi!”

A kiállítás megtekinthető a Móra Ferenc Múzeum Képtárában (Horváth M. u. 5.) április 7-ig naponta 10–18 óráig. A békéscsabai múzeum gyűjteményéből a kiállítást rendezte és a katalógust írta Szacsavay Éva muzeológus.

Gévai Imre

Radnai Attila

Ugyanaz a történet

Egy közhelyektől csöpögő giccs
 amit beszélünk,
 Egy átkozott klisé ahogy ott sétáltunk,
 Vacak színházi maszk minden mosolyunk.
 Szép pár vagyunk.

Rekviem

Pók alkotta hárfán,
 működik a szél.
 Zenél.
 Zümmögő kis dalnok.
 Bedőltél a dalnak.
 Felfalnak.

Konkoly Éva

Áld(ott)atlan

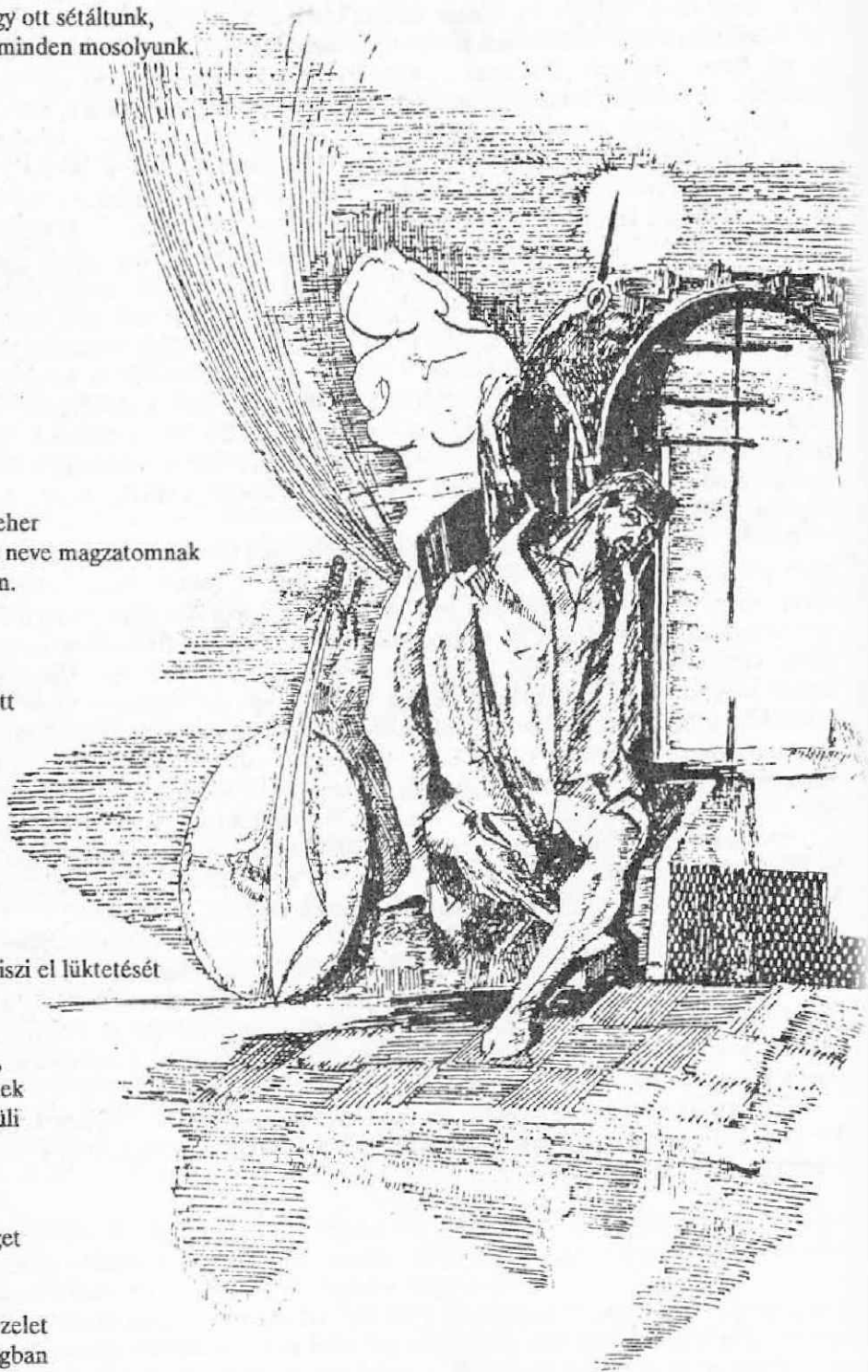
Terhem sem az édes teher
 Félelem szomorúság a neve magzatomnak
 Csak ennyi lett belőlem.

Itt maradtunk.
 Lelkünk nélkül
 a gyűlölet játékaik között
 a sötétségben

Igézet

- Anyámnak -
 - Szívhang
 Éjbezárt élet
 Szélhordta hangok
 Ki meghallja az sem hiszi el lüktetését
 Jó volna hinni,
 hogy te sem akartál
 testet hívni a hangnak,
 ennek a parányi nesznek
 láthatatlan vigasz nélküli
 szomorúságnak

- Hívtál és született
 Hozott magával éhséget
 szomjúságot álmot
 tudatot hogy felfogja
 mivé lett a hang a képzelet
 e kézzel érinthető világban
 érintett és érintetted
 majd elfordult és megtagadott
 veled együtt pusztul
 benned pusztul

Egy újabb alapítvány?

Igen. Február 28-án, csütörtökön Bartók Béla Művelődési Közontban kóruspódium volt. Fellépett a Dé-mász Erkel Ferenc Vegyeskara és a Főiskola I.sz. Nőikara és Vegyeskara. Az estet Szalay István főigazgató nyitotta meg. Néhány gondolatot idézünk tőle:

"A dal, a dallam jellemző a nemzetre, bánatát, örömét, áhítatát, profán mulatását, gyászát és ünnepi hangulatát képes kifejezni akár anélkül is, hogy mondanivalóját szövegesen megfogalmazná. Bartók és Kodály múlhatatlan érdeme a népdalkincs összegyűjtése, az utókor feladata ennek megőrzése és gondozása. E feladat egyik munkása az énektanár, ezért is fontos az énektanárképzés. Fontos nemcsak itthon, hanem mindenütt a világon, ahol magyarok élnek, szinte missziós küldetésük van: megtartani magyarságunkat, identitástudatunkat szerte a világban. Bizakodással nézek ennek az alapítványnak a sorsa elé, mert már van kedvező példa hasonlóan nemes célú alapítvány sikerére. A Juhász Gyula Alapítványra gondolok, amely a Főiskolánkon tanuló román állampolgárságú magyar diákokat segíti és a jövőt illetően célul tűzi ki a határainkon túl dolgozó, magyar nyelven tanító tanárok továbbképzését is. A napokban került kezembe az ausztráliai „Magyar Élet” nevű újság, ami arról tudósít, hogy Camberrában élő honfitársaink Katalin-bált rendeztek a Juhász Gyula Alapítvány javára, amelyen részt vett a magyar nagykövét és felesége is. Nagykövetségünkkel – akiről hadd említsem meg, hogy Főiskolánk tanára – telefonon beszéltem az énektanárképzés alapítvány-tervénekről is. Biztosított, hogy a távoli földrészek magyarsága ezt is támogatni fogja.” Hát, így legyen.

k.e.

Szóke András: Vattatyúk

A „szerencsétlen amatőr” címke a magyar filmek egy bizonyos csoportjára von utkoztatva első-sorban nem azt jelenti, hogy nem tud filmet készíteni. Vannak, akiket izgat, érdekel a film világa és ezt a médiumot tartják önkifejezésük, önmegvalósításuk legfőbb terepének, de egyáltalán nem érdeklí, hidegen hagyja őket az államilag dotált, cenzúrázott, klikkharokban elvérző és meg nem születő alkotói pályák és művek hivatalos filmgyártásbeli helyzete, rangja. Az amatőrizmus így elsősorban nem az alkotói képességeket jelöli, hanem a vállalt egzisztenciális helyzetet annak előnyeivel és hátrányaival együtt. Előnyei lehetnek az elkülönülésnek, hogy presztizsvadász hivatalnokok nem szólnak bele munkájába, nem kell mindenhatónak vélt stúdióvezetők után lógó nyelvvel lihegni filmkészítési lehetőségeikért és a szakma „bölcsmestereinek” kiképzését hallgatni. Hátránya a dolognak például, hogy kénytelen roppant kevés pénzből dolgozni, szerényebb és szegényesebb eszközökkel, ami már bizonyos korlátokat von a születendő mű köré, amiket erénnyé kell változtatni. A korlátok sikeres hasznosításában profi lehet az amatőr. Az összképet tekintve eddig úgy tűnik, hogy az „amatőr” van jobb helyzetben a profival szemben a kényszerhelyzetek ellenére. A hivatalos magyar filmgyártás jelenlegi helyzetében az embernek az a benyomása, hogy a „profi” csak beszél a filmekről, az „amatőr” viszont csinálja. Ilyen „amatőr” Szóke András is, akinek Vattatyúk című alkotása egy a sok közül.

A cím a teljes értelmetlenségre utal. Ezt megerősíti a film és annak konkrétan egy jelenete. Szóke igazgató volt felesége elmeséli gyermeküknek a Vad hattyúk történetét. A még éretlen gyerek artikulálatlan megnyilatkozásában a mese költészetét, fantasztikumát felidéző cím torz képtelenséggé alakul. Így lesz a „felnőtt” világ minden tettéből és megnyilvánulásából is életképtelen végeredmény, hasznavehetetlen silányság, elfuserált szándék.

A film elején két meglehetősen balfácán rendőr helyszíneket keres egy bűneset megelevenítéséhez. A film maga is egy nyomozás története lesz. Amit látunk vagy látni fogunk, az már nem a valódi esemény, hanem annak felidézése, újrajátszása. Rekonstrukció és játék – e kettősségben ragadható meg a film világa, ábrázolásmódja. A nyomozás és rekonstruálás feltételezi a hiteles okfejtést, alapos és pontos tárgyismeretet, ügykezelést. A film folyamán megtudjuk, hogy egy vidéki gazdaságban Marinka, az ügyefogyott konyhai kisegítőnunkás talál egy aranytojást a „kecsapban”, amit rögtön elvisz Szóke igazgatóhoz, aki irodájában szeretkezés közben megelégedezik a tojásról, azt véletlenül felfalja egy tyúk. A tyúkot rábízta Marinkára... Felesleges folytatni. Nyomozóink csődöt mondanak és velük együtt csődöt mond a valóság is, melynek nyomába szegődtek. Pontosan nem is tudjuk meg, mi lett a tojás és a tyúk sorsa, de nem is ez a lényeges a végére. Sokkal jobban izgatja a nézőt a szereplők karaktere és viselkedése a kamera előtt. A mesterség-

gesen kreált kamera előtti szituációban el kell játszaniuk önmagukat, az esettel kapcsolatos magatartásokat kell pontosan bemutatni. Igyekszik is jól szerepelni a szó szoros értelmében. Ha már elkövették a hibát, legalább buzgalmukkal és erőfeszítésükkel próbálják önmaguk nagyszerűségét igazolni. (Lásd a pózokba merevedés az igazgató szeretkezési jelenete közben, a pincérnő romlott bájainak lekamerázása bemutatáskor, mely a vidéki démon szerepkörével ruházta fel.) Mindezek ellenére a hősök nevetségesen kisszerűek maradnak. Erőfeszítéseik ellenére képtelenek túllépni a korlátoeltságukon, szerepeikre való alkalmatlanságukon. Minden igyekezetük a tevékenységek komolyságának a látványt szeretné megőrizni, aminek valójában képtelenek eleget tenni, s így önmaguk karikatúráját nyújtják. Kitűnő példája ennek a már említett szeretkezési jelenet. Szőke igazgató vad irodai hajszák után elszánt lendülettel nekilát, hogy magáévá tegye a pincérnőt az asztalon. A póz tökéletesen ismert a szerelmi jelenetekből, viszont itt nem heves szeretkezés következik, hanem csak az imitálása. Az igazgató az erőfeszítés komolyságát érzékeltetve rángatni kezdi a hölgy alatt az asztalt, de valójában nem történik semmi élesben. Ez a lassan banálissá süllyedő filmes fogás eredeti szint vizs a jelenetbe. Pontosan kifejezi, hogy ezek a figurák képtelenek a valóságban bármilyen komoly és jelentős produktívásra és cselekvésre. Megmaradnak a külsőséges magamutogatásnál és a látszatok fenntartásánál. Ebben a látszatevékenységben abnormálissá válik a világ, elveszik minden józan mérték: az érték megjelenése itt éppoly abszurd mint eltűnése, az álmokat is a rozszant valóság determinálja és határozza le, kilátástalanok és megoldhatatlanok a helyzetek és problémák. Mentegetőzések, szabálysértések, felelősségelhárítások, kicsinyes vádaskodások, hazugságokkal tarkított hétköznapi gyakorlatában tartja fenn magát a gazdaság. Tehetetlen és működésképtelen rendszer, mely baklövőseit sem tudja észrevétlenül leplezni. (Tyúk helyett libát lopnak, de legalább ugyanolyan nagy.) A filmben többször felbukkanó kondérokban nem valami étvágygerjesztő csemege rotyog, amihez a receptet Szőke igazgató adta meg. A film végi ünnepség primitív züllésében a gazdaság minden egyes tagja részeseül

a bővliből. A kollektív hazugságban való hallgatóságos részvételből tartja el magát mindenki. Közben azt nem veszik észre, hogy mindezzel emberi hitejük lerontását és megcsúfolását hajtják végre egy idióta káoszban.

A film utolsó jeleneteiben a két rendőr dialógusain derülhetünk. Az ügyet képtelenek voltak megoldani. Nincsenek tisztában saját világukkal, valóságérzékük nulla, (lásd a vitát a madarakról), ráadásul nyelviileg sem tudnak normálisan megnyilatkozni. Ez már a film ábrázolásmódjára is kihat, ugyanis ők adják meg a kamera számára a nézőpontot. A suta beállítások, remegő kézikamerázások, a kibillent képek „dilettantizmusa” szándékos hatáskeltés: a valóságról megszerzett információ-halmaz értelmes közléssé szervezésének kudarcát fejezi ki, s így a mű szintjén sem jöhet létre az autentikus megismerés. A szereplők – nem igazán profi színészek és – nagyjából azonos korúak. A megtestesített típust és a rájuk bízott szerepkört jelzesszerűen képviselik.

Úgy tesznek, mintha rendőrt játszanának, mintha igazgatót, feleséget testesítenének meg. Igyekszik az adott szerepkörre jellemző mintának, sémának megfelelni, ami a film nyelvi eszköztárában néhány ismert filmcsinálási mód alkalmazását jelenti (riport film, vallomásfilm, valóságfeltáró fikciós dokumentumfilm). A nyomozók szigorúan ragaszkodnak a hitelességhez és a módszerek merev alkalmazásához, aminek eredménye, hogy megerősokolják a valóságot és nevetségessé válnak. Ez egyben a felhasznált alkotói megközelítésmódok paródiáját is nyújtja, mivel az eszközhasználók sem tudják megfelelően alkalmazni. A film nyelve önön fintoarába fordul át. Épkézláb művet sem lehet létrehozni a látszatrealitások közegében. Mit lehet tenni, ha már a műalkotás sem egyéb, mint a hozzá nem értők ésszerűtlenségének iskolapéldája? Szárgulani a tyúk után és utolérni ostoba büszkeségét. Figyelmeztető és szimbolikusan összegző a film záróképsora.

Szőke András filmje kitűnő filmlecke kezdőknek és haladóknak egyaránt.

Martin Ferenc

FÉNYMÁSOLÁS:

1 oldalas: 2 oldalas:

A/4

3 Ft

6 Ft

A/3

5 Ft

10 Ft

PROCONTROL
ELECTRONICS LTD.

AMERIKAI-MAGYAR VEGYESVÁLLALAT

6720 Szeged Széchenyi tér 8.

támogatásával

A HALLGATÓI IRODÁBAN